

3 1761 01309595

MATTHAEI GRIBALDI
ET BASILII AMERBACHII
AD BONIFACIUM BASILII
PATREM AMERBACHIUM
EPISTOLÆ PATAVINAÆ

(1553-1554)

KKW
110
A43A4
1922
c. 1
ROBA

BASILEÆ MDCCCCXXII APUD FRIDERICUM REINHARDT

R. Reinhardt

ACADEMIAE PATAVINAE

PRIDIE IDUS MAIAS ANNI MCMXXII

^{May 15}
SOLLEMNIA SAECULARIA

SEPTIMUM CELEBRANTI

HOC OPUSCULUM

D. D. D.

RECTOR ET SENATUS
ACADEMIAE BASILIENSIS

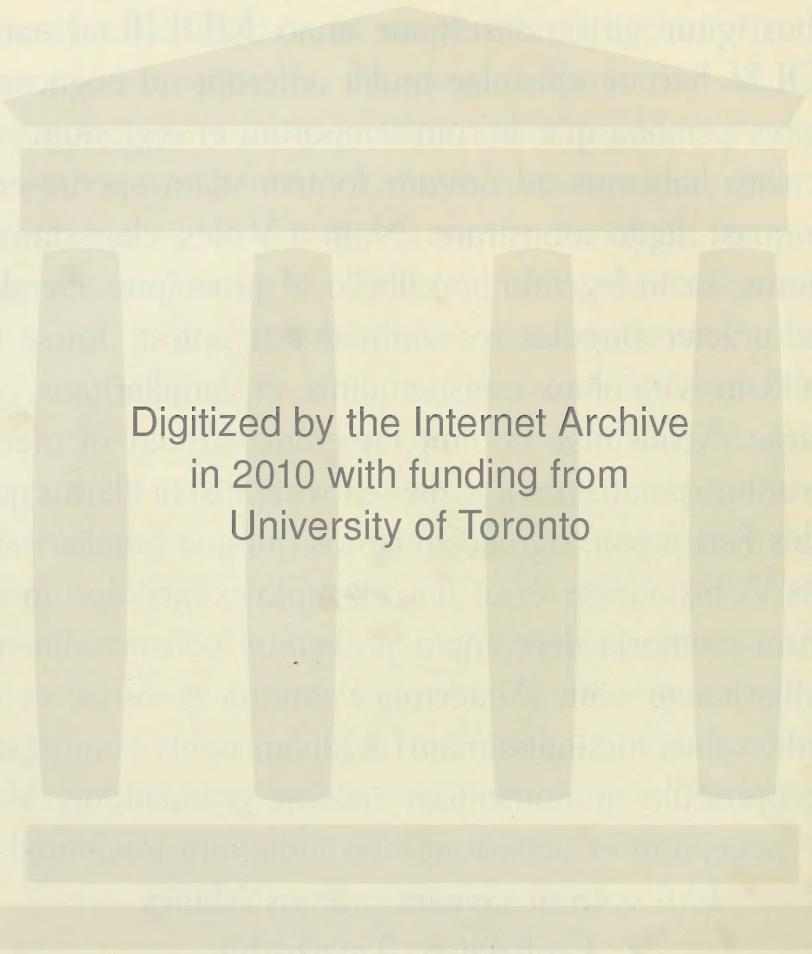
Ecce venit dies festus omnibus orbis terrarum universitatibus laetissime celebrandus. Academia enim Patavina, quae inde ab initio antiquissimo praeclera litterarum sedes fuit, quodque universitatibus natu minoribus exemplum extitit imitatione maxime dignum, diem natalem agit felicissimo numero annorum insignem: per septem iam saecula litteris tractandis, scientiae augendae, humanitati erudiendae, moribus expoliendis pro sua parte opem tulit. Ut hominum mentibus aeternum illud officium divinitus propositum est exquirendae veritatis et quam proxime accedendi ad serenam lucem spiritus mundum regentis, ita ex annis vestrae Academiae breve humanae vitae spatium toties multiplicantibus spem haurimus fore, ut Mors studia et consilia humana angustis finibus terminans in regno mentis immortali succedendi ordine vincatur, ita ut verum fiat illud sapienter dictum: **Ο ΒΙΟΣ ΒΡΑΧΥΣ Ή ΔΕ ΤΕΧΝΗ ΜΑΚΡΗ.** Itaque vos rogamus, doctissimi Academiae Patavinae magistri, ut a nobis sicut praesentium meritorum gratias accipiatis ita etiam praeteritorum, quibus a maioribus vestris studia Basiliensium et communis hominum eruditio aucta sit. Itemque vota hoc die festo concipimus et

precamur, non solum ut Deus O. M. florem praesentem Academiae vestrae tueatur optimumque studiis praebeat eventum, sed etiam ut futuris temporibus semper novam iuventutem eruditorum et excellentium ingenio virorum suscitet, qui hereditatem Academiae Patavinae ad insti- tuendos homines continuo labore tamdiu collectam digna ratione augeant et posteris tradant. In vobis autem, qui nunc nomen Patavinum honoribus et meritis cumulatis, utrumque coniungitur, et gratia eorum, quae in litteris studiosissime profecistis, et spes futurae gloriae, qua Academia Patavina per novum saeculum, quod hoc die ingreditur, excellat.

Sed dum verbis votisque non contenti quaerimus, quo signo affectus laetitiae et gratulationis ostendere possimus, nobis in mentem venit nonnullarum epistularum, quae manu scriptae servantur in codice G I 8 et 9 bibliothecae universitatis Basiliensis. Sunt enim datae a magistro iuris prudens- tissimo Universitatis Patavinae, cui nomen erat Matthaeus Gribaldus, et a discipulo eius et contubernali, Basilio Amer- badio, ad patrem eiusdem Basilii Bonifacium Amerbad- ium, qui in nostra universitate iurisprudentiam professus est. Ut Gribaldi nomen in annalibus Vestrae Universitatis clarum habetur, qui quidem in maximis moris docendi Italici auctoribus numerandus sit, ita Bonifacii filiique memoria apud Basilienses vivit vivetque, tam propter gloriam ex

summa doctrina et eruditione captam quam propter libera-
litatem paene augustam, qua bibliothecam et tabulas a
celeberrimo Ioanne Holbein aliisve pictas collegerunt. A
talibus igitur viris conscriptae anno MDLIII ad annum
MDLV haecce epistulae multa adferunt ad cognoscen-
das res personasque horum temporum et regionum. Sed
nos satis habemus ad novum fontem viam aperire eum-
que quasi digito monstrare. Nam a Vobis, clarissimi viri,
petimus, ut in legendō hoc libello id praecipue attendatis,
quod praeter singulas res animadverti potest: fuisse tum
quoddam vinculum consuetudinis et familiaritatis, quo
nostrae Academiae coniunctae erant. Quā memoriam
quo animo putatis nos hoc die renovare nisi ut clarius quam
verbis fieri possit, significemus nos quoque familiarissimis
votis Vobis adesse, et ut uno exemplo ex saeculorum ves-
trorum memoria deprompto probemus consuetudinem et
familiaritatem cum Academia Patavina et fuisse et fore
Basiliensibus iucundissimam? Utinam nobis contingat, ut
hoc opusculo monumentum nostrae gratulationis Vobis
acceptum et occasione non indignum ponamus!

Cui voto ut faveant oramus Manes
Gribaldi et Amerbachii.

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

PERSONAE.

GRIBALDUS, MATTHAEUS, cognomine MOPHA, natus est in oppido Pedemontano, quod vocatur Chieri. Nihil de puer et adulescente, nihil de studiis compterum habemus. Tolosae et Valentiae Allobrogicae extitit magister iuris prudentiae, inde ab anno MDXXXXVIII apud Patavinos ius professus est. Fuit autem doctus et clarus iuris praeceptor, excellens inter ultimos auctores qui morem iuris docendi Italicum ut dicebant sequebantur. De praecipiendi arte tres libros composuit, qui inscribuntur "de methodo ac ratione studendi", quibus etiam quasi fundamentum notus ille et perulgatus subest versus:

praemitto, scindo, summo casumque figuro
perlego, do causas, connoto, obiicio.

Quae ratio quomodo adhibita sit, quam utilitatem studiosis praebuerit, quas molestias, ex ipsis Basilii epistulis accipimus. Sed temporum procellis etiam vita Gribaldi perturbata est. Cum enim ad novam reformatorum doctrinam inclinaret, multis cum exulibus, qui propter fidem in Helvetiorum fines confugerant, consuetudinem habebat litterasque communicabat. Ipse tamen quo tenderet, tam sollerter imo pectore abdidit, ut magistratus nihil suspicarentur et Venetiani anno MDLIII etiam annuam mercedem eius ducentis aureis augerent. Tamen paulatim officiorum religionis et ecclesiae nimis neglegens videbatur, ecclesiastici eum persecui coeperunt, collega denique, cui nomen erat Tornielli, animos contra eum incitabat. Quibus rebus commotus ut sedem commutaret, in Germaniam migravit, quo dux Wirtembergensis Christophorus consilio Bonifacii Amerbachii, qui Gribaldi auctoritatem et iurisprudentiam plurimum aestimabat, obsecutus eum vocaverat, ut cathedram universitatis Tubingensis condescenderet. Sed ne hoc quidem loco diu licuit eum morari, cum ad sectam eorum, qui antitrinitarii vocabantur, se applicaret. Multum vexatus tandem ab alto in otii et quietis portum confugit, cum prope ab urbe Genava villam in vico Favargia sitam, quam iam aliquot annis ante ad senectutis deverticulum emerat, habitare coepisset. Ibi tranquillitate et otio fruebatur, quoad diem supremum obitum pestilentia, ut fertur, oppressus.

De Gribaldo conferatur: Ed. Bähler: Der bernische Antitrinitarier Johann Hasler und seine Vorgänger d'Aliod, Gribaldi und Gentilis, Berner Taschenbuch auf das Jahr 1922, pag. 46—49. — R. Stintzing: Geschichte der deutschen Rechtswissenschaft, pag. 107, 121 et 212. München 1880. — G. Mandry: Johannes Sichardt. Stuttgart 1874. — F. Trechsel: Die protestantischen Antitrinitarier vor Faustus Socin. Heidelberg 1839 et 1844. 2 voll.

AMERBACHIUS BASILIUS, filius unicus Bonifacii, de quo infra dicetur, natus Basileae kal. dec. MDXXXIII, per multos annos iuris scientiae operam dedit Tubingae Patavii Bononiae, apud Bituriges. Quibus studiis finem imposuit Bononiae anno MDLX sive MDLXI

ad gradum I. V. D. promotus. Postea professor universitatis Basiliensis factus primo codicem docuit, tum etiam pandectas, postquam Ulricus Iselin, sororis maritus, anno MDXLIV ex interpretatione pandectarum morte abruptus est. In administranda re publica Basiliensi syndici munus suscepit. Domi autem artium peritissimus iudex tabulas pictas iam a patre collectas et numero et pretio adeo auxit, ut musei Basiliensis, quod nunc est, fundamentum iaceret. A. d. VII kal. Maias anni MDXCI sua stirpis ultimus vita decessit.

AMERBACHIUS BONIFACIUS, Basili pater, natus Basileae a. d. III id. octob. anni MCCCCXCVI in universitate Basiliensi pandectarum professor publicus ordinarius ab anno MDXXV usque ad annum MDIIL, syndicus civitatis Basiliensis ab anno MDXXXV, obiit a. d. VIII kal. Maias MDLXII. Uxorem duxit Martham Fuchs ex qua tres filias suscepit Esther, Julianam, Faustinam et filium Basilium, de quo supra diximus. Faustina nupsit Ulrico Iselin, qui inter patrem et filium Amerbachium intercedens pandectarum interpretationem in universitate Basiliensi professus est.

Non amplis voluminibus — nulla enim fere opera edidit — sed ingenii splendore summam gloriam adeptus est. Nam copiosissima doctrina et eruditione admirationem aequalium excitavit, humanitate et comitate optimi cuiusque amicitiam adscivit, administratione rerum publicarum gratiam civium suorum meruit. Revera Bonifacium in eorum virorum numero ducimus quae lumina sui saeculi sunt, non certo quodam facto meritove sed plena et elegan-
tissime expolita humanitate, quam per totam vitam praesterunt. Tales enim viri cum ingenii vires ad pulcherrimam formam excoluerint, ceteris hominibus suam vivendi rationem exemplo proposuerunt et omnes docuerunt nobilissimam indolem naturae humanae insitam artibus et studiis instruendam esse, ut vera humanitatis species conformetur.

Ex epistulis nostris illud quoque denuo illustratur, quanta auctoritate Bonifacius apud eos qui fontes iuris civilis tum edendos et typis exprimendos curaverint, usus sit. Doctos enim editores ipsos consilio et adhortatione adiuvit et commercio eorum cum typothetarum officinis, quarum sedes tunc temporis clarissima urbs Basilea erat, auctoritate et dignitate sua subvenit, ut revera inter primos iuris scientiae auspices qui tum fuerint haberi possit.

De Amerbachii conferatur: Th. Burckhardt-Biedermann: Bonifacius und die Reformation. Basel 1894. — Georg Tanners Briefe an Bonifacius und Basilius Amerbach 1554—1564. Ein Beitrag zur Geschichte der Novellenedition, herausgegeben und erläutert von R. v. Stintzing. Bonn 1890. — R. Thommen: Geschichte der Universität Basel 1532—1632. Basel 1889, pag. 164 sqq.; 143 sqq. — Desiderius Erasmus, Epistolae familiares ad Bonifacium Amerbachium. Basileae 1779.

*1. Epistula Matthaei Gribaldi,
scripta ex pago Tigurino d. 16. m. septembris 1553.
(Cod. Basiliens. G I 9. Fol. 40).*

Clarissimo iurisconsulto viroque integerrimo Domino Bonifacio Ammerbachio detur Basilee.

Domino Bonifacio Ammerbachio Mattheus Gribaldus salutem. Cum me (vir laudissime) tot tantisque continue officiis ac beneficiis non cumulaveris sed plane obrueris, ut parem aliquando gratiam referri a me posse non sperem, nihil mihi reliquum fore perspexi, quam ut animulum tibi meum totum perpetuoque despondeam. Quo fiet, ut, cum ille tuus esse ceperit, eam vim et potentiam facile assequatur, qua naturale et civile vinculum dissolvere possit. Proinde iam non meo sed plane tuo animo tua quoque beneficia compensabo. Ceterum quando filium et ipse tuum tanta mihi fiducia despondisti, scito iam Basilium non amplius tuum sed meum esse. Vale mi suavissime Ammerbachie et Gribaldum tuum ut facis redama atque in tuorum numero semper adserva. Ex pago Tigurino xvij calendas octobres 1553.

*2. Epistula Basillii Amerbachii,
scripta Patavii d. 19. m. octobris, Bonifatio tradita Basileae d. 24. m. decembris 1553.
(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 20).*

Clarissimo iurisconsulto D. Bonifatio Amerbachio, parenti charissimo, Basilee.

Charissime pater. Cum iuvenis quidam natione Gallus sese Genevam iturum diceret, nolui illum sine meis recedere literis. Quamvis enim D. Laelius Sozinus sese brevi iturum Basileam, nimirum spatio unius hebdomade heri indicarit, tamen hancce schedulam praecursoris vice praemittere volui. Scias igitur iter tandem confectum esse et nos incolumes salvosque dei gratia decima septima die, postquam a Basilea recessimus, Patavium pervenisse. Hoc te iam charissime pater scire volui, ne quicquam sinistre nobis accidisse in itinere suspicari posses. Plura non licet urgente nuntio. Itaque proxime per D. Laelium copiosius. Bene vale charissime pater. Patavii postridie Lucae. Omnes meo nomine quam diligentissime salutabis.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

3. Epistula Basili Amerbachii,

scripta Patavii d. 23. m. octobris, Bonifatio tradita Basileae d. 12. m. decembris a. 1553.
(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 21—23).

Clarissimo iurisconsulto D. Bonifatio Amerbachio, parenti charissimo, Basilee.

S. P. Si vales bene est, ego valeo. Pervenimus tandem, cherissime pater, ut et prioribus literis indicavi, xi die octobris Patavium salvi et sani, quamvis innumeratas tum itineris tum caeli molestias pertulerimus. Licet enim per tres priores dies caelum nobis serenitatem polliceri videretur et iter satis commodum esset (id quod ex Francisco et Albano intelligere potuisti), tamen talis deinde mutatio est sequuta, ut dici vix possit. Ne quid enim de itineris molestiis dicam, tanta caeli fuit inclemencia, ut nullus fere dies abiret, quin pluvias easque largissimas sentiremus, quin etiam, ne quid incommodi deesset, in monte quodam sane alto, cui Berlini nomen est, nivem eamque altam pertulimus. Ad haec nec iter consuetum per Clavennam nimirum (id est oppidum in territorio Rhetorum extreum) propter aërem pestilentem, sed aliud multo intractabilius tum propter altissimos montes et illis intractabiliores hospites transeundum nobis fuit. Tandem in Italiae pervenimus planicies, ubi nulli montes, nullae rupes, nulla saxa ascendenda fuere, sed vel pulcherrima prata vineis consita vel itinera necque lутosa necque saxosa transivimus; praeterea sol, qui tot diebus inter nubila caput absconderat, rursus emicuit et pulcherrimo suo aspectu nostris ceptis favere visus est. Et haec quidem de itinere. De lectionibus nihil certi possum scribere, quoniam usque ad caleendas novembres feriae aestivae perdurant. Hoc tamen anno, ut audio, de verborum obligacionibus et materia de rebus creditis, si certum petatur, ex scholae instituto publice perlegetur. Libros quos me habere opportuit, ut sunt Pandectae, Bartolus, Decius et Ripensis, a Iudeao quodam mihi comparavit D. Gribaldus ea tamen conditione (sic enim solent exteri facere), ut in recessu meo ipse libros recipiat, mihi pecuniam reddat, ego pro usu librorum aliquam pecuniae summam, coronatum nimirum, solvam. Cum hasce scriberem, commodum advenit, D. Dionysius Grempius tuas mihi literas afferens, in quibus primo me, ne ei desim, si qua in re opera mea uti velit, admones. Ego vero id libertissime, vel quia tu id mandasti, faciam. Dixit ille mihi inter caetera se commendatitias habere, in quibus, ut recipiatur in domum D. Gribaldi, rogat, quod et D. Gribaldus ei pollicitus est. Recepturus enim est eum post mensem (necque enim iam propter Laelium Sozinum, qui hic per mensem apud Gribaldum esse vult, cubiculum vacat) in aedes habebitque cubiculum mei proximum, qua ex re partim gaudio, partim dolore afficiar. Gaudeo quidem, quod iisdem in aedibus mecum habitaturus sit, doleo vero ipsius caussa, quoniam ibi illum habitare vellem, ubi commodius tractatur. Atque ut intelligas, quid velim, de oeconomia Gribaldina, quae dicenda videbuntur, recitabo. Administravit hactenus ille (ignoro enim, an posthac facturus sit, cum hisce diebus administer ille recesserit, nescio, an reversurus) domum suam per senem quendam (uxor enim cum liberis in Pedemontio iamdiu vivit) non solum tenaciter, sed etiam vehementer sordidum. Illius mandato omnia, quae usui sunt, emuntur atque praeparantur. Iam ex hoc, quam splendide

tractemur, coniicere potes, quamquam id non cupio. Apparatus enim magnificentiam non curo, sed tamen, ne nimis tenuiter, ne dicam sordide nobiscum ageretur, velle. Quid enim sordidius, ut id tantum proferam, quam carnem bis, aliquando ter coctam post dies tres vel quattuor apponere? Atque haec quidem praesente Domino fiunt, quid igitur illo absente? Certe qui D. Gribaldo non praesente in aedibus fuere, omnia illum multo perversius administrasse aiunt. An igitur, inquies, ita sordidus est Gribaldus, ut haec patiatur? Breviter respondeo, illum ad rem paulo propensiorem esse et id quidem non iniuria, quoniam sumptus magnos facit, qui tribus in locis familiam sustentat: in Pedemontio uxorem cum liberis, hic alteram familiam, tertiam in Sabaudia; sed tamen (ut fertur) multo vel ipso ignorantе vel invito ab oeconomо facta sunt. Sed tamen haec ferri possent, nisi maius accederet incommodum. Cubicula quidem satis pulchra sunt, sed noviter aedificata. Ideoque parietes nondum satis siccati odorem foetidum, maxime fenestrī clausis, emitunt; libri et vestes mucore inficiuntur; qui inhabitant cubiculo clauso, catarro infectantur. Camina praeterea quae vocant (quod maximum est) in iis nulla sunt. Frigoris vis per totam hyemem nullo igne arceri potest, nisi forsitan carbones ardentes quis ferre velit, quae tamen res capiti maxime obest. Ob has caussas omnes, qui cum Gribaldo habitarunt Germani (quorum septem praeclarissimi adolescentes fuere) emigrarunt atque commodiora hospitia quesiverunt. Gugelii I. C. Norimbergensis filius, ut honestiorem ab eo recedendi caussam haberet, praeter animi institutum Bononiā postridie eius diei, quo ego huc veni, ivit, alii alio recessere, quidam civitatem exierunt, quidam adhuc hic morantur nullusque est ex Germanis, qui cum eo habitare cupiat. Praeterea non est quod putes, illum in mensa de studiis quicquam loqui, quod et ego mihi, antequam pervenirem huc, pollicitus eram. Nam iuvenes duo Norimbergenses, Gugelii filius et alter quidam, sese propter hanc caussam ad eum divertisse aiebant et principio quidem solitos ex iure quaestiones proponere; verum se facile sensisse, quod molestum illi esset respondere in mensa, cum ibi (tot per totam diem exantlatis laboribus) quietus esse cuperet. Est postremo et alia caussa, quae Germanos, quominus eum accendant, prohibet. Plerique linguae Italicae discendae caussa huc veniunt, sed in aedibus Gribaldi corrupte loquuntur. Sunt enim hic cum illo iuvenes quidam ex Pedemontio. Hi, ut Pedemontanorum mos est, male linguam proferunt adeo, ut nos citius Saxones intellecturi simus quam voce Italice loquentes illos. Has ob caussas doleo vicem D. Grempii, quamvis incertum est, an sit nobis habitaturus; quaerit enim viam, ut honeste alio migrare possit. Velle, ut et mihi aliquot essent (modo tibi placeat) ab illo recedendi caussae; possem enim iam commodum hospitium, commodum hospitem, commodum cohabitatem acquirere. Namque Daniel Oesyander suum hospitium mihi obtulit; scit enim, qualiter apud Gribaldum convictores tractentur, utpote qui aliquoties absente Gribaldo invitatus huc fuerit. Itaque apud eum commode habitare possem, cubiculum proprium cum camino haberem; ligna, lectus, candelae pro quinque coronatorum praecio per mensem praeberentur. Hic enim pro victu (quo verbo caetera quoque comprehendo) quinque coronati ubique fere etiam apud D. Gribaldum singulis mensibus solvuntur, quae summa per annum 60 coronatos Italicos conficit. Verum nihil novi aggrediar, nisi id tibi placere sensero, quod, si tibi institutum meum non displicuerit, Gribaldo aliqua a te afferenda erit ratio, ut bona

gratia recedere possim. Malo enim superiora incommoda ommnia perpeti, quam illum infensum mihi reddere. Itaque quid tibi videatur, proximis ad me literis perscribes. Oesyander revera id praestat, quod tibi novissimis literis pollicitus est; pluribus enim beneficiis, quae in me contulit, vix respondere possum. Domino Caelio necque alteri cuiquam de hoc negotio quicquam indicavi. Bene vale charissime pater eaque tibi de me pollicitor, quae ab obedienti filio proficisci possunt. Patavii 23 die octobris anno 1553. Omnes meo nomine diligenter salutabis. Curabo ut quam saepissime scribam, verum id aliquoties propter nuntios non potero. Rari enim recta ad vos transeunt, quapropter literae Augustam transmittendae essent, si aliquem ibi, qui eas curaret, haberem. Iterum vale. Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

Rescriberem humanissimis literis D. Martini Borhai. Salutarem etiam D. Caelium, Faustinam, Franciscum meis literis. Sed quoniam mercatores magnum fasciculum literarum non recipiunt aut (quod deterius est) receptum abiiciunt, ideo alio tempore, ubi nuntium commodum nactus fvero, rescribendum erit. Interea ut salutes eos et me excuses, rogo.

4. Epistula Matthaei Gribaldi,

scripta Patavii d. 23. m. octobris 1553, Bonifatio tradita Basileae cum epistula Basili (Nr. 3).

(Cod. Basiliens. G 19 Fol. 43).

Excellentissimo iurisconsulto viroque integerimo D. Bonifacio Ammerbachio, Domino meo honorando, detur Basilee.

A digressu nostro ex Tigurinis continuis imbribus et nivibus respersi tandem deo optumo bene favente in Italiam per montes altissimos leti et incolumes pervenimus, ab amicis passim suscepti. Nam Curie, ubi Vergerium invenimus, a dignissimo legato regio, presule Baionensi, invitati cum eo lautissime cenavimus. Deinde Poschiavi Iulium Mediolanensem, hominem plium et eruditum, complexi sumus. Mox traecto lacu Isauci Brixiaque et Verona multisque illhic amicis salutatis Patavium urbem regiam sospites et hylares attigimus rebusque nostris ex tempore compositis studiis operam dare cepimus. Ego vero Venetias evocatus ab illustrissimis dominis confestim decreto mihi auctuario ducentorum florenorum, id est centum et quinquaginta aureorum, triennalem operam elocavi secundum morem huius Academie. Quanta autem benevolentia quantisve favoribus me illustrissimi illi patres amplexi fuerint, verbis consequi non facile possem. Basilius instructo cubiculo coemptis libris, scilicet Pandectis, Bartolis, Rippa, Decio et aliis necessariis, secundumque morem regionis eleganter indutus acriter studere cepit ita, ut nullam omnino temporis iacturam facturus sit. Ego autem curabo, ut non tantum studiorum, sed et valetudinis rationem habeat. Nos vero tibi, vir omnium integerime, prospera queque optamus ac in primis, ut domini Jesu Christi gratia te perpetuo felicem reddat cum omnibus tuis. Bene vale et nos (ut facis) mutua benevolentia prosequere. Padue x^o cal. novembres 1553.

Tuus quantulus est Mattheus Gribaldus.

5. Epistula Basillii Amerbachii,

scripta Patavii d. 18. m. novembris, Bonifatio tradita d. 7. m. decembris 1553.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 24 et 25).

Clarissimo iureconsulto D. Bonifatio Amerbachio, parenti charissimo, Basileae.

Quas ad te IO calendas novembres scripsi, charissime pater, eas te accepisse existimo literas. In iis autem tum de itineris asperitate tum caeli, quo usi fuimus, inclemencia dixeram. Descripsi etiam habitationis, qua iam fruor, incommoda. Tum si tibi non displiceret, me cum Oesiandro esse cupere significaram atque, ut ea de re tuam mihi perscriberes sententiam, rogaram. Petieram denique, ut, si tibi emigratio illa placeret, Gribaldo aliquam caussam emigrationis adferres. Sed quoniam ipsas literas certo tibi redditas existimo (fuerunt enim Argentinam una cum literis D. Grempii delatae), pluribus de his non agam, sed de lectionibus pauca quae videbuntur, expediam. Hactenus ego lectiones D. Gribaldi et Marci Mantuae Bonamiti audivi, quorum ille titulum „Si certum petatur“, hic vero de verborum obligationibus praelegit. Verum quia Banczerolus quidam (inter Institutionum professores supremus paucos ante dies rursus a Venetis conductus) materiam obligationum praelecturus est, melius me facere existimo, si ipsis potius quam Mantuae lectiones accedam. Est enim vir literarum humanarum (sicuti ab omnibus audio) non solum non rudit, sed etiam egregie doctus et in iurisprudentia non mediocriter versatus. Mantua vero, cum interpretibus solum adhaereat, mirum est, quam alieno loco atque tempore quaestiones ex media iurisprudentia erutas tractet. Cum enim nuper titulum „De rebus creditis“ inchoaret, per duas integras horas de vi atque significatione huius vocabuli „DE“ disputavit, varias interim nihil ad Bacchum quod dicitur spectantes quaestiones proferens. Ubi haec tandem expedita sunt, de rubrica multa effudit: An a rubrica liceat argumentari, an rubrica generalis extendat nigrum, an si statuti rubrica excludat filiam a successione et nigrum illam solum a successione materna arceat, num eo casu propter generalia rubricae verba filia a bonis paternis depellatur. Atque has quidem et similes quaestiones non solum ipse Mantua, sed alii fere omnes diffuse in utramque partem disputant atque ita tandem quandoque rem expedient, ut auditores non solum non quid sentiendum sit, doceant, sed etiam certos dubitare atque ambigere faciant. Necque ego haec eo dico, quod inutilia ea sint, quae proferunt (quamvis plurima ab iis tractentur, nescio an futuro iurisconsulto unquam usui futura), sed quod alieno loco atque tempore ingerant, ex verbulo quopiam occasionem sumentes latissime sese diffundant et ea, quae commode dici possent, quandoque omissint. Audire itaque cupio (ut tandem ad propositum redeam), si Gribaldo videbitur, loco Mantuae ea, quae Banczerolus publice de obligationibus tractatus est, itemque ea, quae privatim est docturus, Codicis nimirum lectionem, quam in gratiam Germanorum textualiter, ut vocant, uno anno lecturus et absoluturus est. In humanioribus literis insignem rhetorem D. Franciscum Robortellum (qui me a D. Caelio commendatissimas afferentem huma-

nissime complexus est) accedo. Praelegit autem ea, quae Aristoteles libro secundo extremo de argumentationibus oratorum tradit, itemque ea, quae Cicero de inventione explicat de statibus. His adiungit orationem pro Sestio, in qua artificium ipsius orationis tractat atque omnia ad rhetorum praecepta vocat. Alii huius scholae professores proximae epistulae argumentum dabunt, namque qui qualesve sint quidve doceant, indicabo idque fiet intra dies 10. Est enim quidam Germanus hic, qui sumpta laurea doctoratus statim ad vos profecturus est, quem sine meis abire non patiar literis. D. Gervasius Marstellerus tibi commendatissimus esse cupit, per hanc hiemem hic permansurus est, ut illum suis literis indicare existimo. D. Laelius Sozinus tibi plurimam salutem ascribi iubet. Bene vale charissime pater atque omnes meo nomine diligenter saluta. Patavii 14 calendas decembres anno 1553.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

6. Epistula Mattheei Gribaldi,

*scripta Patavii d. 4. m. decembri 1553, Bonifatio tradita Basileae per manum Laelii Sozini
d. 19. m. ianuarii 1554.*

(Cod. Basiliens. G I 9. Fol. 46 et 47).

Clarissimo atque integerrimo viro Domino Bonifacio Ammerbachio meo observandissimo detur Basilee.

Postiores tuas accepi, quas reddidit nepos Oporini nostri, qui nunc cum Robertello viro eruditissimo in locum et sedem Lazari Bonamici suffecto oportunam conditionem invenit. Ego illi in tuam et Oporini gratiam non deero. Basilius optime valet et graviter studet et iam facie et moribus immutatus, ut omnino alias videatur. Omnino puto huius æris temperiem illi convenire, numquam melius habuit, lectiones quotidie multas audit et multum proficit. Deus fortunet eius progressum. Quantum in me erit, non est, quod de animo et fide mea dubites; erit mihi sane Basilius præ ceteris omnibus commendatus. Emi illi libros vestimenta et alia omnia minutiora necessaria, ut nihil ei ad studium desit, in quo frequentior est certe quam vellem. Sed video eum fortioris esse nature quam putabam. Et si enim totam diem studendo et audiendo consumat, in dies tamen plenior et robustior evadit. Nihil est preterea scriptione magnopere dignum. Reliquum est, ut dominos meos Volphangum, Sulcerum, Cellarium et generum tuum meo nomine salvare iubeas. Bene vale mi suavissime Bonifaci et Gribaldum tuum (ut facis) redamato. Ex Patavio pridie nonas decembres 1553.

Tuus quantulus est Matthaeus Gribaldus.

7. Epistula Basili Amerbachii,

scripta Patavii d. 5. m. decembris 1553, Bonifatio tradita cum epistula Gribaldi (No. 6).

(Cod. Basiliensis G 18 Fol. 26 et 27v.

Clarissimo iureconsulto D. Bonifatio Amerbachio, parenti charissimo, Basileae.

S. Quanquam proximis literis, quas 10 calendas decembres scripsi, me tibi hisce professores iuris huius academie descriptorum indicarim, tamen satius existimo, priusquam catalogum mittam, eorum omnium audire lectiones. Neque enim id adhuc licuit, ut certius omnia tibi significare queam. Itaque aliud iam mihi scribendi proponam argumentum atque consilium D. Gribaldi de studiis aperiam. Existimat enim is, si quid temporis a publicis lectionibus audiendis et repetendis supersit, id optime collocari, si quis certum sibi sumat titulum (et eum potissimum, qui in scholis docetur), illius tituli leges ordine perlegat, rationes dubitandi et decidendi, quas vocant, investiget, tum glossas examinet, contrariorum solutiones vel suo Marte vel ex glossa Bartoloque quaerat, denique, si ex legis mente aliqua regula vel axioma elici possit, id confestim in librum ad hoc deputatum sub congruo capite collocet. Et cum ego: Quid si, inquam, Pandectas et Codicem simul ordine perlegerem et in iis legendis coniunctos sive eandem rem tractantes titulos coniungerem et etiam Azonis Paratitla adhiberem hoc modo — sit exempli gratia pactorum materia mihi perlegenda — quid si, inquam, primo Azonis summam, quam in eum titulum concinnavit, perlustrarem, definitionem scilicet divisionem effectus et pactorum primo discerem, postea ad Pandectas recta me conferrem, singularum legum rationes antinomiarum solutiones quaererem, axiomata colligerem, atque ita titulo „de pactis“ finito in Codice eodem ordine procederem, num, inquam, opere pretium me facturum existimas? Tum ille: Nihil est, inquit; nam Azo plus te confundet quam instruat, et si ordine totum ius civile perlegas nihilque omissitas, multa reperies inutilia et scitu non admodum digna. Atque haec quidem ille. Quid autem, charissime pater, ea in re tibi videatur, vehementer quaeso me certiore facias. Praeterea etiam iudicium tuum de Pandectis Florentinis nuper emissis scire desidero. Gribaldus enim fere nihil iis tribuit, tum quod ab indoctissimo quoppiam scriptae sint, tum quod ita propter vetustatem corruptae, ut pluribus in locis vera litera elici non possit. Itaque editionem Noricam multo meliorem esse fatetur Laeliumque illum Taurellum, castigatorem Florentinarum, nullam fere in iis emendandis adhibuisse diligentiam ait. Authenticas graece scriptas sive Novellas Iustiniani ad verum exemplar (quod in Marciana bibliotheca Venetiis asservatur) in plurimis locis correctas atque emendatas multis detractis, pluribus additis apud Georgium Dannerum (is est, cui me superiori anno comitem adiungere voluisti, cum ille Basileam Viennensibus quibusdam suis discipulis comitatus transiret) nuper vidi. Is eas hac conditione a Pontificis legato apud Venetos accepit, ut curaret eas excudi, qua in re tuum consilium petit. Cum enim Basilee eas edi velit, magnopere te rogar, ut cuinam typographo committendas eas putas, aperias; quod, ut facias, vel ipsam rei dignitatem te invitaturum sat scio. Indicavit etiam mihi Dannerus Novellas illas

ita correctas iam ab Antonio Augustino Hispano, qui emendationum libros scripsit, translatas esse, sed tamen nondum editas. Venio tandem ad tuas, quas mihi Petrus Perna 20 novembris attulit, literas, in quibus inter alia id responsione fere solum indiget, quod de salutando tum D. Varnbulero tum Rischachio admones. Faciam igitur ea in re, quod iubes, atque D. Varnbulerum quidem iam ante aliquot hebdomadas salutassem, nisi iuvenis cuiusdam Augustani expectarem literas, qui cum et ipse apud D. Varnbulerum habitarit, simul illi scribere constituiimus. D. Ludovici autem Rischachii filium primo oblato nuntio alloquar. Cur nondum fecerim, (iam enim antea famulo ipsius Rischachii, qui me nomine domini sui, ut id facerem, admonuit, Rinfeldae promisi) in caussa est penuria tabellariorum; nam cum ego hospes hic sim, nemini notus, facile me, si qui illuc proficiscuntur, latere possunt nuntii. Curabo tamen, ut hoc quamprimum expediam. Mones denique, ut te, si quid desit, admoneam. Ego vero, quia ita vis, semper faciam, sicuti ante hebdomadas sex de habitatione mea mutanda consului. Coronatos 16 pro equo praceptoris meo a D. Ioanne Baptista Plefagetta numeratos tum puto, cum famulus equum Vincentiam (nos enim illuc non transivimus) deduxit. Bene vale charissime pater. Patavii v decembris anno 1553.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

Dannerus iste multum Isingrinio ob raram eius in excudendis libris diligentiam tribuit, quapropter summopere petit, ut hoc negotium ei a te proponatur. Cupit autem hoc volumen in magna forma pulchris et magnis literis excudi et statim post nundinas Franckfordienses eius editionem adornari, ne videlicet ab aliis haec occasio forsan (quod tamen non existimo) praecipiat. In his tamen omnibus tuo sese submittit iudicio.

D. Laelium Sozinum, si ignotus esset, tibi tamquam omni virtutum genere exultissimum virum commendarem. Sed cum ipse scias, nihil talibus opus est. Hoc solum dico ipsum, dum hic egit, mihi et amicissimum et fautorem maximum semper fuisse.

*8. Epistula Basili*ii* Amerbach*ii*,*

scripta Patavii d. 12. m. februarii, tradita per manum Pernae d. 5. m. martii 1554.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 29 et 30).

Amplissimo viro D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basilee.

S. Ut ad literarum tuarum, charissime pater, eam partem, quae magis necessaria est, respondeam. Miraris primo, cur in binis meis ad te transmissis literis nihil eorum meminerim, de quibus te a quodam certiore factum scribis. Id vero quo modo intelligam, non satis colligo. Quamvis enim in prioribus meis ea de re plenissime scripserim, tamen in posterioribus etiam (ut videlicet ex iis, si alterae redditae non fuissent, id quod volebam, cognosceres) huius rei mentionem, quamvis brevius, inieci. Nisi forsan eo consilio, sicut puto, id te ex

aliis, non meis cognovisse scribis, ut lateret eam rem a me allatam esse. Subiicis postea me D. Gribaldum ea de re admonuisse debere, cuius tantam integritatem statuis, ut admonitus mihi succursum loco mutato vellet. Respondeo frustra me conquesturum apud ipsum ea de re fuisse, in qua mihi non poteras succurrere. Aut enim manendum in meo cubiculo aut aliud extra domum Gribaldi querendum fuit; nam ipse Gribaldus commodius dare non potuit. Quatuor enim sunt habitationes in superiori parte domus, ex quibus nulla commodior mea, sed omnes deteriores sunt, in inferiori tres, ex quibus duae ita parvae et arctae sunt, ut quis vix se movere in illis possit, tertium autem cubiculum satis pulchrum et amplum est, quod tamen, priusquam locatum esset, non videram et ideo simile alii putabam. Postea ubi commodato id quidam Genuensis accepit, vidi equidem commodius. Sed tamen quo fronde a Gribaldo petere potui, ut Genuensem istum eliceret? Cur non igitur, inquies, apud Germanos commodiorem locum tibi quaequivisti? Fecisset id quidem, charissime pater, si pace D. Gribaldi licuisset. Is enim (cum tam diligenter a te et a D. Caelio ei commendatus sim) nequaquam me alibi habitare volentem permisisset id facere et, ut nuper ad me dixit, pudore suffunderetur, si tam cito ad alienas aedes migrarem. Quod ad victimum attinet, non potui equidem postulare, ut lautiis aliquanto nos tractaret, cum neque is, qui tibi novissimas attulit, neque alii etiam hoc unquam ausi sint et omnes, cum abirent, non hanc, sed aliam fictam et excogitatam caussam praetenderint. Et si etiam hac de re admonuissent, vereor tamen, ut quicquam promovissent. Cum enim D. Gribaldus complexionis admodum robustae sit, paucissimis contentus esse potest, sicuti in itinere aliquoties vidi ipsum praeter frustum panis et haustum vini nihil expetiisse. Et ita, cum totius rei domesticae rationem suis moribus seu naturae accommodarit, vix puto, eam mutaturum propter alios esse. Et hae quidem caussae sunt, ob quas semper tacui et viam aliquam, qua commode sine ipsius offensione recedere possem, excogitandam putavi. Certe, ut verum fatear, multo melius alibi essem, sive habitationem sive victimum sive ipsa studia spectemus. Necque tamen est, charissime pater, quod ea de caussa solicitus sis. Peracta iam fere hyems est, cubiculum aperire atque intromittere purum aërem semper possum et ita non est, quod verearis me propter non satis commodam habitationem mihi morbum accersere. Nam aëre puro vapores, qui iam fere exiccati sunt, omnes consumuntur. Quod ad victimum pertinet, quamvis fortasse non sit commodissimus, talis tamen est, qui ad tuendam valetudinem sufficiat. Iam subiiciam ea, quae D. Caelio ea de re scripsi. Nollem enim ipsum scire, me hoc tibi aperuisse. Vereor enim, ne forsan D. Gribaldo omnem rem aperiat. De alio quod scribis audivisse te, me propter alia quaedam tum propter cubiculum luridum non satis commode habitare, miror, unde hic rumor provenerit, cum et cubiculum satis pulchrum et commodum sit neque etiam victus incommodus. Quare nolo, et Oesyander cur cum D. Gribaldo habitare nolit, ex ipsius postremis literis puto te cognovisse. Grempius apud quosdam Norimbergenses nomine Geüder habitat, qui domo conducta per proprios servos sibi omnia administrant. Cum nuper de studiis privatis sermo incideret, dicebat Gribaldus nil nisi puros textus etiam sine glosis legendos esse et regulas, quae ex textu elici possent, una cum sumariis sub congruis titulis (quos ipse in libello suo „De ratione studendi“ concinnavit) annotandos. Et cum ego subiicerem, unam materiam in ipsis jurisconsultorum

responsis variis locis dispersam esse, quae per Bartolum in uno loco commode tractaretur et tota explicaretur, et propterea videri commodum etiam per ipsum Bartolum adiungere, praeterea in iure multas esse antinomias, quae sine glosa vix reperiri aut solvi possint, ad primum respondit, Bartolum adhibendum non esse (nisi quando responsum aliquod publice explicatur). Nam si tu, inquit, summarium vel notabile alicuius responsi sub congruo titulo notaveris et postea alia lex contraria occurrat, facile poteris rationem diversitatis vel in ipso notabili providere atque sic tibi ipse distinctiones, sicut fecit Bartolus, etiam eo non viso concinnare. Quod ad contraria attinet, doctorum hic, inquit, labor est, non eorum, qui nuper ad ius civile accesserunt. Nam tum cum fortasse quatror annos in iure versatus fueris, oppositiones et contraria providere potes. Iam autem tuum est omnes regulas, omnia notabilia, omnia summaria colligere et sub certis locis annotare. Nam per regulas totius iuris cognitio acquiritur (qui enim regulam scit, mille quaestiones non visas etiam decidere potest; in regula enim ratio legis est, quae una, an lex extendenda sit vel non, demonstrat), et hic tam fructuosus labor est, ut iuvenis nihil aliud fere quam regulas colligere deberet. Haec ad te, charissime pater, eo perscribo, ut mihi ea de re tuam sententiam, quod gratissimum erit, perscribas. Authenticae de quibus proxime scripsi, cur missae non sint, ex literis Tanneri cognoscet, qui opus illud non sine maximo labore descriptis, quem etiam typographo, ut commendes, vehementer rogo, ne tot molestias et labores suscepisse frustra videatur. D. Gribaldus etiam ab editione Authenticorum minime abhorret. Illud in fine addere placuit, Gribaldi uxorem una cum tota familia proximo paschale huc venturam, quare (cum in usu non sit, eos, qui uxores habent, aliquem extraneum in domo retinere) existimo iustum mihi abeundi caussam oblatam esse. Bene vale charissime pater. Faustinam et Julianam meo nomine salutabis. Patavii 12 februarii anni, quem tibi foelicissimum precor, 54.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

*9. Epistula Matthaei Gribaldi,
scripta et tradita ut epistula Basillii Nr. 8.
(Cod. Basiliens. G I 9. Fol. 48 et 49).*

Clarissimo viro Domino Bonifacio Ammerbachio uti fratri colendissimo detur Basilee.

Magnifice mi domine. Scripseram ad te per dominum Lelium Socinum, ubi fusius de statu nostro incolumi et de optimo Basillii progressu significabam. Nunc accedentem isthuc dominum Petrum Pernam sine meis ad vos literis dimittere nolui, et quoniam de bona valitudine Basillii et copiosa fruge, quam ex continuis studiis refert, ad Celim abunde perscripsi, qui eas literas tecum communicabit, ideo non ero in ea re prolixior. Tantum admonebo de certis egregiis lucubrationibus Domini Crempii, iuvenis grece et latine doctissimi, qui omnes Novellas et cumplures alias Grecas constitutiones in iure nostro quam felicissime transtulit et

emendavit atque ab innumeris, quibus undique scatabant, erroribus repurgavit, opus doctorum virorum iudicio preclarum atque rarissimum. Is vellet eas lucubrationes sub tutella et favore tuo prodire in publicum, quare me rogavit, ut tibi negotium commendarem, ut, si fieri posset, Basilee apud Oporinum vel alium idoneum calcographum diligentissime excuderentur, et quoniam apud eos omnes authoritas tua plurimum valet, facile futurum sperat, ut negotium optime conficiatur. Ego autem ab amico rogatus in re tam seria et honesta officio meo deesse non potui. Cetera per Celium planius intelliges. Vale mi suavissime Ammerbachie et Gribaldum tuum (quod facis) mutuo dillige. Dominus Iesus te tuosque omnes in sua pace confirmet. Padue pridie idus februarias 1554.

Tuus Matthaeus Gribaldus.

Ut postea ab eo accepi, ipse cuperet, opus per Singrenium expediri, ut, quamprimum fieri posset, excuderetur, et puto, quod ad te copiose perscribat.

10. Epistula Basilius Amerbachii,

scripta Patavii d. 1. martii, tradita Bonifatio Basilei d. 24. martii 1554.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 31).

Clarissimo iurisconsulto D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basileae.

S. Cum ad vos Halesius Anglus esset profecturus, charissime pater, non absurde me facturum existimavi, si et meum institutum tibi patefacerem et te, ut eius autor essem, exorarem. Statui enim proximo autumno vel alio tempore, si videatur magis commodo, illustriores Italiae civitates videre. Et quoniam, ut id aggrediar, tua mihi voluntate opus est, vehementer te rogo, ut huic rei autoritatem tuam adhibeas atque id, quod peto, concedas. Neque enim ignoras, quantum in omni vita expediatur, plurimorum hominum mores et urbes cognovisse et Homerum suum Ulyssem non a devictis aut debellatis gentibus, sed a plurimarum rerum cognitione potissimum commendasse sapientissimosque omnes, sicut de Solone et Platone Plutarchus refert, eam adhibuisse curam, ut quamplurimas regiones perlustrarent. Quapropter cum a prudentissimis illud maxime commendatum sit, vitio merito mihi dari posset, si istam occasionem tam commodam omitterem, cum presertim sine ullo labore aut periculo iter hoc possim conficere. Paucorum dierum id labor est, cum videlicet inter tres vel quatuor hebdomadas praeclariores huius regionis urbes videre possim. Singula enim et minima perlustrare quidem non potero, sed sufficiet mihi, si vel per transennam, quod dicitur, quaeque videre liceat. Neque est etiam, quod quicquam in itinere periculi timeam, cum illis enim (si concesseris) iter conficiam, qui mihi et patriae vinculo (solent enim plerique nostrae regionis homines, qui hic studiorum caussa sunt, vel mense septembri vel martio totam fere Italianam peragrare) et consuetudinis nexus coniuncti sunt. Quapropter id te concessurum spero, quod ut facias, summo-pere rogo. Gribaldus uxorem suam venturam nuper indicavit, quapropter iam de alio hospitio

video. Oesyander noster (qui propediem ad vos cum suo discipulo reiturus est) se tibi commendatum cupit. Bene vale charissime pater. Faustinam et Julianam una cum caeteris meo nomine saluta. Patavii calendis martii anno 1554.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

*11. Epistula Basillii Amerbachii,
scripta Patavii d. 23. m. aprilis, Bonifatio tradita d. 11. mensis maii 1554.
(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 32 et 33).*

Clarissimo iureconsulto D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basileae.

S. P. In binis postremis, quas ad te dedi, charissime pater, literis, D. Gribaldo non commodum posthac fore quemquam extraneum domi suae retinere mihiique propterea de alio hospitio providendum esse iudicavi. Quamvis enim ipsius familia nondum advenerit, commodius tamen existimavi aliqua occasione oblata ante adventum emigrare, quam iis praesentibus modo circumspicere et occasionem quamcumque arripere. Quapropter 24. mensis praeteriti, id est martii die, ex aedibus eius in hoc, quo iam sum, hospitium ad Germanos quosdam honestos iuvenes, bona tamen ipsius venia recessi, ubi eo modo, quem à camera Itali vocant, utimur. Tria enim hic extraneis studiosis vivendi genera video, quorum primum à thusena, alterum à casa, tertium à camera nominant. Priore genere ii utuntur, qui certam summam pecuniae (quae hic quinque fere coronatorum est) singulis mensibus hospiti pro cubiculo et victu persolvunt. A casa vero, qui propriam domum propiosque servos, qui iis administrent, conducunt. A camera denique, qui pro cubiculo et lecto quolibet mense circiter coronatum solvunt, ea tamen conditione, ut hospes eis, quae ad victum necessaria sunt, eorum pecunia comparet et empta parari curet. Ex his tribus generibus id, quo iam utor, fere omnium iudicio est optimum. Minus enim hoc modo hospitum fraudibus quam in illo, quod à thusena vocari dixi, obnoxii sumus. Ea enim hic est plerumque hospitum perfidia, ut saepe expensas duorum vel trium mensium antequam debeat, extorqueant, postea vero, cum viderint, con-victores recedere non posse, numerata scilicet pecunia pessime tractent. Nos vero tantum possumus expendere, quantum volumus, et vivere ut volumus (licet enim hospitum insidias evadere non possimus, minus tamen, quam caeteri, fallimur). Licet etiam illi, qui primo genere utuntur, minus fraudibus expositi sint, cum propriis operis utantur, tamen, cum non ignores, quibus rebus familia egeat, facile etiam vides, quantum ad comparandam supellectilem iis insumatur pecuniae. Habito vero, ut ad id redeam, cum quatuor honestis iuvenibus Germanis, quorum duo Austriaci sunt (unus enim baro est ex familia Tscherembel, alter nobilis a Lamberg), tercius Saxo est, Lagi illius, qui methodum iuris edidit, ex fratre nepos, quartus nomine Christophorus Forstenhauser ex Algoia est oriundus. Et de his quidem hactenus. Superest, ut de eo, quod D. Gribaldus petit, te admonam. Cum enim in ipsius gratiam pro

quadringtonitis illis coronatis fideiussorio nomine intercesseris, vehementer cupit te hoc anno adhuc id oneris sustinere. Propter multas enim expensas se tantum hoc tempore colligere non potuisse, ut aes illud alienum dissolveret, ait, presertim cum domum suam, quam tamen vehementer venditam vellet, distrahere digno pretio non potuerit. Sed pluribus de hoc non agam, neque enim dubito te id in ipsis gratiam facile concessurum. Hilarius Cantiuncula, cui tuas te tradidisse audio, nondum advenit neque etiam, quando venturus sit, scire possum. Postquam enim Tridentum venit in Tirolim, ut illic nescio quos affines aut amicos invisat, regressus est. Itaque non miraberis, si ad eas, quas ei perferendas dedisti literas, non respondeam. Oesyandrum nostrum intra mensem videbis; hisce enim diebus recedet et ad vos, postquam Ferrariam, Mantuanam, Mediolanum etc. viderit, recta est profecturus. Bene vale charissime pater. Faustinam et caeteros meo nomine diligenter salutabis. Patavii ix calendas maii anno 1554.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

Cum has iam scripsisset obsignassem ac iamiam nuntio traditurus essem, charissime pater, literae tuae commodissime a nobili viro D. Ioachimo Nyssel afferuntur, in quibus primo de hospitio admones, quod, quale sit, iam superius plene, ut existimo, declaravi. Quod pecuniam, de qua etiam scribis, attinet, spero D. Gribaldum, sicut hactenus fecit, eam posthac suppeditaturum mihi esse. Marstallero pecuniam a te suo nomine extortam nuntiavi atque etiam Tannero tuam in eius caussa diligentiam indicavi, qui tibi summas atque maximas gratias agunt. Venetias (ubi adhuc non fui) proxima septimana ad festum ascensionis sum profecturus. D. Ioachimo Nyssel libentissime, si qua in re adiuvare possum, adero. Atque haec quidem raptim ad tuas. Faustinae caeterisque hac hora scripturus sum et literas D. Oesyandro traditurus, qui et ipse crastina die hinc recedet. Verebar enim, ne si omnes huic bono viro traderem, multitudine literarum molestus essem, quem tamen ego minime onerare, sed tibi potius, quia id vehementer cupit, commendare volui. Raptim. 24 aprilis.

12. Epistula Matthaei Gribaldi,

scripta Patavii d. 25 m. aprilis, Bonifatio tradita Basileae d. 11. m. maii 1554.

(Cod. Basiliens. G. I 9. Fol. 50 et 51).

Clarissimo viro domino Bonifacio Ammerbachio ac fratri honorando detur Basilee.

Cum in dies prestolemur adventum uxoris mee cum tota familia, scilicet quatuor filiabus et tribus puerulis, visum est Basilio domum sive hospitium sibi nostris hedibus propinquum delligere, ubi commode et sine ullo impedimento studiis vacare possit, quod et ipse valde oportunum esse putavi. Atque ita deo bene favente effectum est ita, ut domo nostra abesse non videatur, cum quotidiane mecum versetur sanus hylaris et bene pinguis, ut omnino naturam suam pristinam mutasse videatur; nunquam tam bene habuit, ut ex aliorum quoque

testimonia dominatio tua facile intelliget. Ego vero nulla in re illi defuturus sum atque proprio filio, et hoc unum tibi persuadeas velim, me eam illius curam et observationem habiturum, quam unigeniti mei ab amicissimo viro haberi et vellem et confiderem. Vale mi Ammerbachie suavissime et me, quod facis, mutuo dilige. Ex Patavio septimo calendas mayas 1554.

Tuus quantulus est Matthaeus Gribaldus.

Ils nondum complicatis reddite sunt mihi tue littere iucundissime, in quibus iam de hoc negotio me admonebas. Bene habet. Reliquum quod scribis de Novellis Grecis, rem omnibus studiosis et pergratiam et perutilem facies, quare deum precor, ut progressum tuum omnem bene fortunet.

13. Epistula Basili Amerbachii,

*scripta Patavii d. 25. m. aprilis, Bonifatio tradita Basileae d. 5. iunii 1554.
(Cod. Basiliens. G 18. Fol. 34).*

Clarissimo iureconsulto D. Bonifatio Amerbachio, parenti charissimo, Basilee.

S. Danielem Oesyandrum nostrum, qui has tibi affert, charissime pater, tibi commendatissimum esse cupio. Hoc enim summum ipsius ingenium, eruditio non vulgaris suavissimique mores exposcunt, beneficia etiam in me, dum hic esset, collata hoc ipsum desyderant. In omnibus enim rebus meis adiutor mihi optimus semper fuit atque ita se erga me gessit, ut merito illum prestasse possim dicere id, quod Terentianus ille senex seni pollicetur, illum videlicet nunquam vel consolando vel consilio vel re ipsa defuisse. Neque tamen haec eo scribo, charissime pater, quod ignorem tuam in eo promovendo diligentiam, sed quoniam amor, qui omnia necessaria putat, ut obnixius id a te peterem, effecit. Iam de eo quod petit, paucis scribo. Mutui nomine nobili viro in Germaniam profecturo 26 coronatos Venetos sive cesarianos (quorum duo, sicuti nosti, semper vestratibus aureis tribus aestimantur) dedit eiusque rei nomine apocham ab ipso recepit. Iam vero cum redditum eius expectare non possit, quamvis statim affuturum speret, a me, ut debitum illud suo nomine hic reciperem teque orarem, ut, si postularet, tantundem numerares, petiit. Quod ego, quoniam ipse petebat, commode negare non potui, tum quod de fide nobilis illius viri minime dubitem, et si maxime dubitarem, tamen supellex et libri ipsius, quos hic habet, quae valorem 100 coronatorum excedunt, me certum reddere possent, tum quod multo commodius est pecuniam salvam hic recipere quam alicui, qui afferat, committere, cum multi fortuiti casus, quominus ille salvam apportet, possint accidere. Te igitur, charissime pater, ut et in hoc et in aliis illi gratificeris, vehementer rogo. Chirographum ei quamvis recusanti dedi, in quo me et illam apocham recepisse et pecuniam suo nomine hic exacturum profiteor. Bene vale charissime pater. D. Iacobo et D. Michaeli meo nomine plurimam salutem. Patavii 25 aprilis anno 1554.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

14. Epistula Matthaei Gribaldi,

scripta Patavii d. 8. m. maii, Bonifatio tradita Basileae d. 28. maii a. 1554.

(Cod. Basiliens. G. I 9. Fol. 52 et 53).

Clarissimo atque excellentissimo viro domino Bonifacio Ammerbachio, domino meo honorando, detur Basilee.

D. Bonifacio Ammerbachio Matthaeus Gribaldus S.

Cum ego et Basilius essemus Venetiis, oportune reddite sunt nobis literae tue gratissime quidem et pericunde, quod bonam tui tuorumque valetudinem significarent. Quamquam vero Basilius in domo non est, est tamen nobiscum per frequenter et in optimo sodalitio suorum equalium degit optime valens et proficiens. Nec est quod rei pecuniarie ullam curam suscias, quando quidem tantum initio numerasti, ut ei pro omnibus necessariis ultra annum sufficere possit. Ego illum et monere et iuvare non desinam omnique officio prosequi perinde atque filium. Deus pater et dominus Iesus Christus servator noster te tuosque omni gratia et favore cumulare dignentur. Genero tuo nobilissimo plurimam salutem dico. Vale ex Patavio octavo idus maias 1554. Nisi nuncius me urgeret, fusius de rebus Itallicis scripsisse. Bella fames pestesque vigentes pietasque fidesque extincte. Hec finem rebus adesse notat.

15. Epistula Basillii Amerbachii,

scripta Patavii d. 9. m. maii 1554, tradita cum illa d. Gribaldi No. 14.

(Cod. Basiliens. G. I 8. Fol. 35 et 36).

Clarissimo viro D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basilee.

S. P. Literas tuas, charissime pater, 15 aprilis scriptas 4 maii die Venetiis a Petri Pernae famulo recepi. Primo in eis (quod etiam prioribus literis admonueras) in hospitio querendo delectu itemque consilio D. Gribaldi aliorumque opus esse admones. Ego vero, quia in prioribus fusius ea de re scripsi literis atque etiam Oesyandrum nostrum coram te certiorem eius rei fecisse non dubito, praeter eunda in presentia haec mihi censeo. Illud solum addo me omni studio diligentiaque, ut apud doctos probosque nostrae nationis adolescentes habitem, esse curaturum. Quod ad Nearas attinet, de quibus secundo loco scribis, Tannero nostro tuas tradidi, cui labor atque diligentia tua fuit gratissima, ut ex ipsius literis (nam se scripturum pollicitus est) cognoscas. Venio iam ad eam epistolae partem, in qua ad modum discendi iura civilia a Gribaldo propositum respondes atque quo modo priores mee literae posterioribus cohaereant, non satis te ais percipere. In priori enim epistola studiosus potissimum eius tituli, quid in schola praelegitur, responsa reliqua percurtere, rationes dubitandi et decidendi querere, glosas examinare, contrariorum solutionem vel ex Accursio vel Bartolo

investigare iubetur, in posteriori vero a glosa et interpretibus penitus arcetur contrariorumque solutiones lytis et prolytis relinquuntur. Verum, charissime pater, si cogitabis haec, quae in posteriori epistola continentur, mihi a D. Gribaldo proposita fuisse, quae in priori, alii diu iam in iure versatis, me et recte percepisse et D. Gribaldum nihil quod pugnet proposuisse, facile videbis. Neque enim existimat eandem viam tyronibus iisque, qui lytarum aut prolytarum titulo gaudent, proponendam esse. Itaque alteros, quantum studia privata attinet, solis textibus vult contentos esse, alteros autem et Bartolum et reliquos vult adhibere. Quapropter in iis, quas Pernae tradidi, literis contrariorum solutiones ad lytas pertinere ex Gribaldi sententia iisque minime tyrones esse perturbandas scripseram. Quod ad quintam epistolae partem attinet (neque enim ulla responsione ea, quae de Pandectis Florentinis refers, indigere puto) gratissimum mihi fuit eiusque rei nomine maximas gratias ago, quod tam benigne, ut praeclariores Italiae urbes perlustrare possim, concesseris. Neque tamen est, quod dubites, me alio quam commodo tempore eam profectionem instituturum, neque enim aliud in his, quas Halesio dedi, petieram, quam ut id concederes, si et socii mihi notissimi, status Italiae tranquillus, itinera denique essent tutissima. Quod porro adiicis, audisse te plerosque ex studiosis redditum in patriam adornantes comparato equo huiusmodi profectionem absolvere, recte percepisti. Sed tamen plurimos quamprimum huc advenerunt, plures postquam aliquandiu hic habitarunt neque etiam eodem omnes tempore hanc profectionem parare video. Quidam enim in quadragesima hoc iter suscipiunt, quod aiant eo tempore non solum urbes, sed etiam quascumque Academias (neque enim aliud tempus est, quo professores diligentius doceant) perlustrari posse, alii autumnum eligunt, quod plurimi fructus nobis ignoti tunc sese spectandos offerant. Sed in his et similibus peritorum consilium separar. D. Varnbulerum mense februario meis salutavi literis. Eas eum receperisse ex epistola amici cuiusdam hesterna die allata certo intellexi. D. Ulrichum et caeteros, qui ad me scripsere, proximo nuntio, iam enim temporis tantum non est, compellabo. Molinaei orationem a D. Gribaldo proxime habui, cui cum aliis quibusdam a quodam Augustano tradita fuit. D. Gervasius eam pecuniae summam, quam mater misit, recepit. Habebis et ipsius intra paucos dies a studiosis quibusdam Argentoratensibus allatas literas. Rustio vero, quod ante aliquot hebdomadas in Germaniam redierit, 25 coronati a suo cognato transmissi reddi non potuerunt. D. Gribaldus nondum subduxit expensas mea causa factas, quamvis cum ab eo discederem, sese omnium rerum rationem subducturum diceret. Existimo tamen me ei pro victu et reliquis circiter 75 coronatos Venetos debere, ut adhuc de pecunia, quam numerasti, 15 coronati supersint. Nam medicus ille Vicentinus (id quod ante paucos modo dies indicavit Gribaldus) ex 16 illis coronatis Francicis quatuor, ut puto, tantum persolvit, reliquum quod debet, quamprimum possit, (valde enim bonus vir liberorum et rei domesticae magnitudine impeditur) se spopondit soluturum. Supperesset, ut pompam Venetiis in die ascensionis habitam describerem. Sed quia ne proximae epistolae argumentum desit, vereor, melius me facturum, si iam reservem, existimo. Bene vale charissime pater. Faustinam atque alios meo nomine saluta. Patavii 9 maii anno 1554. D. Grempius plurimum te salvere iubet.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

16. Epistula Basili Amerbachii,

scripta Patavii d. 20. m. iulii, Bonifatio tradita Basileae d. 1. m. augusti 1554.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 37).

Clarissimo iureconsulto Domino Bonifatio Amerbachio, parenti charissimo, Basileae.

S. Cum in his, quas D. Gribaldus afferet, literis scribendis occupatus essem, commode supervenit hic D. Christophorus sese recta Basileam profecturum dicens. Quanquam autem in iis, quas Gribaldus feret, omnia de meis rebus plenissime scripserim, tamen huic etiam, ne videlicet ullus sine meis ad vos iret, has dare volui, praesertim cum ipse postularet et se multis a te affectum beneficiis diceret, proptereaque pecuniam, si vellem, sese mutui nomine mihi daturum offerret, quam tamen ego recipere nolui, cum Gribaldus eam daturus esset, sed ei pro sua benevolentia gratias egi. Pecunia, quae D. Marstallero missa fuit, fuit et ab eo recepta, aliam, quae ad Rustium spectat, Perna tibi reddet. Literas Rustii affini ipsius Sebachio dedi, qui iam etiam in Germaniam proficiscitur. Scripseram ad Pernam Venetas, ut pecuniam, id est 25 coronatos, quoque Rustii nomine ei daret (constitutus enim fuit a Rustio ille Sebachius, ut literas et alia ad eum pertinentia suo nomine reciperet). Sed cum Perna domi non esset, tamen inventus pecuniam sese tibi daturum pollicetur; brevi enim ad vos est profecturus. D. Gribaldus die lunae, hic est 23 huius mensis, ad vos proficiscetur. Is tibi multam salutem dicit, propter temporis brevitatem non potuit scribere. Ei fasciculum literarum ad D. Caelium, Cellarium, Sultzern, D. Uldrichum et alios dabo. Interea cum haec, quae tibi cum his offeruntur, iam paratae essent literae, ad Castalionem, Oesyandrum et C. filium mittere volui, ut D. Gribaldus minus onus in aliis haberet. Interea vale, charissime pater, et intra paucas hebdomadas D. Gribaldum exspecta omnesque meo nomine saluta. Patavii
20 iulii anno 1554. Raptim.

Tuus obedientissimus filius Basilius.

17. Epistula Basili Amerbachii,

scripta Patavii d. 22. m. iulii, Bonifatio tradita Basileae d. 11. m. septembri 1554.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 38 et 39).

Clarissimo iureconsulto D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo.

S. Quas Pernae famulo commisisti literas, charissime pater, Venetiis 4 maii recepi ad easque paucis diebus post respondi. Sed quia, an eas receperis, incertior sum, opere pretium me facturum putavi, si ad omnia ea, quae responsione indigere in iis videbuntur, singulatim respondeam. Et quoniam primo in iis de hospitio admones, scripseram tum Oesyandrum nostrum coram te melius, ubi quibusve cum essem, instructurum, quam ego

literis facere possem. Sed quia illi, quibuscum habitaram, in Germaniam a parentibus revocati sunt, celare te nolui, quamvis et ipse Gribaldus hoc facere potuisset, quosdam Anglos nuper ex Gallia huc provenientes quaedam in eo, quo ego diversor, conduxisse cubicula hospitio. Cum iis ero tamdiu, donec alios commodiores socios invenero. Non quod hi, quibuscum sum, iam minus commodi sint, sunt enim iuvenes non solum ex nobilissima familia procreati, sed etiam, quod multo magis est, probi atque modesti, sed quia melius existimo cum hominibus et eiusdem patriae eorundemque studiorum cohabitare. Quod ad Nearas attinet, Tannerus etiam respondit et in suis omnem tibi permittit potestatem, ut libere de earum editione, quocum velis typographo, possis agere. Ad eam epistolae partem, in qua de ratione studiorum legalium a Gribaldo proposita responde teque non satis ea, quae in binis ad te perscripsi, intelligere ais, utpote cum in prioribus ad Bartolum et glosas iuris studiosus vocetur, in posteriori vero penitus arceatur, ad eam inquam partem responderam, ea quae in posterioribus continentur, mihi a Gribaldo proposita, quae in prioribus vero, iis qui diutius in iure sunt versati. Diversum enim descendendi modum iis, qui nuper ad haec studia accesserunt, iisque, qui diutius versati sunt, modum proponit. Hos enim non solum Bartolum, sed etiam alios interpretes, illos vero nihil praeter ipsa responsa iurisconsultorum vult attingere. Quod ad profactionem Italicanam pertinet, scripseram tamen me illud iter non instituturum, nisi et socii notissimi Italiaeque status tranquillissimus esset. Addideram etiam me superiori februario D. Varnbulerum salutasse, D. Marstellerum missam a matre pecuniam recepisse, Rustium vero, antequam ea huc afferretur, in Germaniam profectum esse. Adieceram denique quaedam de expensis a me hic factis, de quibus post fusius agam. Et haec quidem, quae tamen in iis literis ad te perscripseram, non ob aliud repetita, nisi quia, an illae perlatae sint, incertus sum. Iam ad eas venio, quas D. Franciscus Pflegafetta attulit (neque enim ee, quas Perna dedit, quidquam, quod responsione indigeat, habent). In iis vero rursus de habitatione scribis, tum etiam de pecunia mihi a Gribaldo eroganda, ut admoneam, iubes. Solitus igitur hactenus fuit, si quid pecuniarum peterem, dare, quod et posthac sese facturum saepius pollicitus est, ut sperem non esse magnopere necessarium de alia via, qua pecunia ad me transferatur, querendum. Rationes cum Gribaldo ante quatuor dies in presentia Pernae subduxi. Quantum ille mea caussa expenderit, in fine ordine annotabo. Illud solum admoneo pro victu non pariter omnes illi numerasse. Nam Germani, qui cum eo fuerunt, singulis mensibus quinque coronas solverunt, Itali vero solum quatuor, sicuti me quoque numerare voluit. Quod ad vestitum, de quo mones, attinet, id hactenus ut mediocris esset, curavi. Nam si, ut plerique Itali faciunt, ex vestitu dignitatem comparare mihi voluissem, facile quaenam et quam magnae ad eam rem conficiendam expensae requirantur, intelligis. Is enim hic in vestiendo iuvenum luxus est, ut nisi serico indutus fere procedat nullus, qui vel tantum corraderet possit, unde id possit facere. Nam si de dimenso vivendum sit, malunt multi vel cepis vel allio vesci suumque defraudare genium, dummodo splendide induti incedant. De pecunia ubi ea restituenda Gribaldo esset, nuper interrogavi. Aiebat se tunc facile huic rei viam inventurum; nam ea de re coram melius agere poteritis, sicuti et de quadringentorum coronatorum obligatione, quam et ipse in suum adventum differre voluit. Nihilominus tamen

ut et hoc anno hoc fideiussoris onus sustineres, rogavit; nam neque domum distrahere, sicuti sperabat, potuit, unde aes illud alienum possit dissolvere, maximosque se hoc anno sumptus fecisse ait. Iussit igitur, ut hoc scriberem et te eius rei caussa suo nomine rogarem. D. Christophorus a Schenaich, qui Oesyandri nomine 26 coronatos debet, nondum advenit (propter calores enim existimo ipsum septembrem expectare). Nihil tamen periculi est; nam libri, quos hic reliquit, salvi sunt, praeterea Coryander, etiamsi nulli essent, eo nomine obligatus remaneret (sicuti sese indemnam me servaturum promisit). Nuper ante 3 dies ea de re per epistolam admonui, quam ad te cum aliis per quendam D. Christophorum, ni fallor canonicorum Friburgensium procuratorem, misi, quas etiam te accepisse puto. D. Marstallerus ante duos fere menses Romam profectus est. Literas Rustii aliquandiu apud me habui, nuper affinis eius nomine Seebach recepit recepturusque etiam pecuniam erat, quam Perna huc attulit; sed Pernam domi non invenit, itaque Perna tibi numerabit. Grempius ante mensem evocatus a parentibus abiit in septembri redditurus. Iam de pompa illa Veneta, quae in ascensionis die celebratur, restat, ut paucis addam, quoniam id solum restare video. Pridie igitur ascensionis totus senatus Venetus convenit ducem suum ad vesperas in ecclesiam deducturus. Praecedunt tibicines aliquot, postea dux aurea veste indutus incedit, eum totus senatus veste purpurea indutus et ut plurimum cana barba ornatus (id quod summam gravitatem et maiestatem p[re]fert) sequitur. Ubi ad templum D. Marci ventum est, vesperas canunt sacerdotes. Ingens interea hominum multitudo thesauri, quem vocant, videndi gratia confluit; nam solenne est, ut quotannis divitias illas ostentent Veneti, in quibus etiam duo unicornis cornua licet videre. Post hoc finito sacro domum princeps rursus eadem pompa deducitur. Sequenti die hora circiter apud nos 7 rursus in ecclesiam, ni fallor, dux deducitur, missa finita recta in forum progreditur, ubi navis pulcherrima parata est, quam Bucentaurum vocant, tota rubens, serico rufo tecta remisque et velis eodem colore tinctis instructa, auro denique pulcherrime ubique exornata. In eam princeps cum omni senatu et aliis multis ascendit, ibi plurimis instrumentis musicis excipitur, tum navis versus mare altum, quod vocant, deducitur, vicina castella et ea duo maxime, in quorum medio transeundum est (castellum novum et vetus vocant), crebris bombardarum ictibus crepant. Quamprimum mare altum conspici potest, anchora iacitur, princeps fenestram ad hoc in navi magna paratam aperit ibique mare prospiciens et cruce signans in signum veri perpetuique imperii se annulo mare desparsare ait simulque annulum proiicit, tum anchora rursus solvitur versusque civitatem in monasterium D. Nicolai, quod aestuariis adiacet, deducitur. Interea innumeram gundularum, sunt ee naviculae parvae, multitudinem et maximum nautarum clamorem et strepitum audire licet; omnes enim (et praesertim cum annulus mari iniicitur) Bucentauro propinqui esse volunt. In eo ergo monasterio, ubi sacra dux audivit, rursus navem ascendit et in urbem deducitur civibusque in palatio epulum praebet. Atque illa quidem eo die fiunt. Paucis post diebus corporis Christi festum magna cum celebritate peragunt. Eo enim plurimi illius civitatis monachi processionem, quae tunc fit, ornaturi accedunt, qui etiam praecedunt alios, tum fraternitates sequuntur, quos praesbyteri, eos dux ipse et senatus sequitur iisque, qui Hierosolymam sunt profecturi, ita divisi, ut semper lateri senatoris peregrinus adhae-

reat. His, qui in processione incedunt, inmissi sunt baiuli, qui tantam vasorum aureorum et argenteorum copiam ferunt, ut ille divitiae, quae pridie ascensionis monstrantur, quamvis maxima sint, hisce tamen longe videantur inferiores. Atque hoc magis mirum, monachos et fraternitates illas (horum enim, sicuti aiunt, et non civitatis divitiae sunt) tantam vim opum possidere, ut vel cum Croeso vel Mida certare possint. Et de his quidem hactenus. Ultimo rogandum et consulendum te duxi, charissime pater, (sed cum Gribaldo ea de re praesens deliberare possis), num existimes studiis meis commodum esse, si post annum proficiscar Boniam ibique, si non per biennium, saltem annum aut sex menses, prout tibi placuerit, studiorum caussa remaneam, ut videlicet scholam illam, quae post Patavinam prima est, in Italia videre possim. Scio te semel atque iterum literis spem praebuisse, quod mihi preclariora Italiae et Galliae gymnasia videre aliquando per te licitum foret, quod ut posthac etiam concedas, magnopere rogo. Bene vale, charissime pater, omnesque meo nomine saluta. Patavii xi calendas sextilis anno 1554.

Catalogus eorum, quae D. Gribaldus meo nomine expendit.

Pro victu quinque mensium cum dimidio (tamdiu enim domi suae fui) expendit cor. 22. In itinere coron. 5, 11 solid. circiter. Pro libris cor. 17 batz. 17. Pro veste pellicea coro. 5. Pro vestibus aliis coro. 6. Pro charta et candelis soli. 14 circ. Pro matricula & aliis coro. 1 ♂ 4 cir. Pro panno ad caligas et cappam coron. 4 batz. 8 $\frac{1}{2}$. Pro serico et aliis cor. 1 batz. 20 sol. 1 cir. Item 24 martii cum recederem ab eo, dedit coron. 3 batz. 14. Item 20 april. ded. coro. 4. Item 6 maii coro. 3 solid. 14 ♂ 2 cir. Item 18 maii cor. 1 ♂ 4. Item 21 maii coro. 2. Item 31 maii cor. 3 soli. 14 cir. Item 10 iunii coro. 2. Item 21 iunii coro. 3. Item 7 iulii coro. 1 batz. 13 ♂ 4 cir. Item 18 iulii coro. 3. Item cum abire vellet, cor. 12 batz. 10 $\frac{1}{2}$. Item dedit Instit. in lingua Italica 6 batz. Haec summa ascendit ad coronas 103 batz. 9 et 4 ♂. Ita enim ego subduxi et ad monetam Germanicam, id est vestratim deduxi, ut nulla plane sit differentia. Loquor autem semper hic de coronatis caesarianis sive Venetis (non autem Francicis), qui florino et semis et aliquanto plus hic aestimantur. Gribaldus vero, cum rationes mecum subduceret, aliquantum in computando erravit; nam circiter 13 batzios et 4 ♂ plus, quam summa excurrat, computavit. Vult enim se mea causa expendisse coronatos centum et quatuor. Id ego quamquam postea sentirem, indicare ipsi propter tam exiguum summam nolui, ne existimaret me illi diffidere, si dicerem rursus me computasse, et quoniam aliis collybus, qui pecuniam ferrent, datur, hoc etiam collybi nomine expendisse me puto. Vides ergo, charissime pater, Gribaldum debere adhuc cor. 2 batz. 21 ♂ 4; nam equi precium hisce diebus habuit a Piagafetta, nimirum cor. 16 batz. 21 et 4 ♂ monetae Italicae. Nam corona aliquanto plus, licet parum (forsan 2 ♂) aestimatur quam apud vos. Haec summa ad 90 coron. addita facit 106 cor. 21 batz. et 4 ♂. Vides etiam meas expensas huius anni ad 102 cor. excurrere; nam ea, quam Gribaldus iam dedit, pecunia ad redditum ipsius sufficiet. Quae summa, si cum aliorum expensis conferatur, tollerabilis videtur, praesertim si expensas librorum et vestium cogites. Iterum vale charissime pater.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

18. Epistula Basili Amerbachii,

scripta Patavii d. 6. m. augusti, Bonifatio tradita Basilee d. 27. m. augusti 1554.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 40).

Clarissimo iureconsulto D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basileae.

S. P. xxiii mensis praecedentis die, charissime pater, in Pedemontium ad uxorem et familiam suam profectus est D. Gribaldus, ut inde in Sabaudiam et ad vos commodius ire posset. Cui ego literarum fasciculum satis magnum dedi ad vos perferendum; praeterquam enim quod D. Cellario, Sultzero et Hugobaldo, Caelio et Rischachii filio respondi, D. Uldricho, D. Michaeli, Platero et Francisco paucis verbis salutem scripsi. Tibi vero longa sane epistola ea, quae volebas de rerum mearum statu cognoscere, indicavi. Eas spero Gribaldum ad vos brevi perlaturum. Cum autem iam Perna ad vos abiturus esset, has tradidi, potius ut meam in scribendo consuetudinem servarem, quam quod quicquam scriptu magnopere dignum esset. Illud ergo solum admoneo literas illas, quas Rustio misisti, apud me aliquamdiu asservatas nuper cuidam Sebachio (is est cognatus et conterraneus Rustii) a me redditas esse. Ita enim in mandatis habuit is, ut omnia, quaecumque ad Rustium spectantia huc afferrentur, reciperet. Cum ergo is literas a me postularet, de pecunia etiam admonui (sic enim necesse erat), eam apud Pernam adhuc asservari. Petiti ergo, ut Pernam, qui ea summa Rustii nomine ei refunderetur, rogarem, id quod ego semel atque iterum per literas feci atque Pernae fortasse (praeter voluntatem certe) molestior fui. Eam enim solvere tunc non potuit, ut multa solent incidere, sed se eam Basilee refusurum pollicitus est. Itaque cupio ipsum rem eam moleste non ferre, id quod etiam presens, si fieri potest, rogabo. Nam posteaquam fasciculum illum Sebachio reddidi, necessario de pecunia mentio iniicienda ipseque Sebachii ei incogniti nomine a me admonendus fuit, ne putaret, me alia forsitan caussa ei nolle scribere. Christophorus a Schöneich, qui Oesyandri nomine 26 coronas debet, intra duos vel tres menses ad summum hic est futurus, sicuti famulus, qui iam Senas ex Germania ab eo missus est, indicavit, ut ea de re sollicitus esse non debeas. Ante dies 18 Christophorus, canonicorum Friburgensium procurator, hic transiit. Ei ego ad te, Castalionem, Oesyandrum, Ioannem Iacobum literas dedi, eas te ante quatuor dies recepisse puto. Bene vale charissime pater. Patavii vi augusti MDLIII. Omnes nomine meo diligenter saluta. D. Robertellius et Tannerus (qui etiam, ut Novellae tibi curae sint, vehementer rogat) salutem tibi ascribi iusserunt. D. Marstellerus pecuniam sibi a matre missam iamdudum, ut et nuper admonui, recepit.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

19. Epistula Matthaei Gribaldi,

*scripta Genevae d. 2. m. septembris, Bonifatio tradita Basileae d. 11. eiusdem m. 1554.
(Cod. Basiliens. G I 9. Fol. 54 et 55).*

Clarissimo viro domino Bonifacio Ammerbachio, domino meo honorando, detur Basilee.

Vir clarissime. Tandem post multa pericula et labores attigi Genevam, satis male affectus ita, ut iuxta desiderium meum nequierim vos videre et amplecti, praesertim quia diploma mihi concessum a Caesareis redeundi Patavium cum uxore mea et liberis, qui omnes Taurini sunt, breve tempus continet. Quamobrem mitto nuncium, qui affert literas et referet. Quod attinet ad causam nostram pecuniariam, cogor deceptus adhuc nomen tuum in sequentem annum requirere, cum pecunia, quam Geneve super literis Venetis recepturus eram, mihi fuerit denegata et, ut arbitror, per malevolentiam, ut de hac re latius ad Celium scribo, qui tecum omnia communicabit et etiam literas illas Venetas, quibus omnino fidebam. Dabam tamen operam, ne amplius fallar neque fallam, etiam si omnia mea venum exponenda forent. Nomen tuum bona fide liberabo deo semper favente. Basilius optime valet, plurimum studet et vehementer amat. Ego neque illi deffui unquam neque defuturus sum ac proprio filio, ut videre poteris per eius literas et rationes calculatas. Nunc abs te peto, ut aureos quadraginta numeres domino Celio et omnem mihi curam relinquas suppeditandi ipsi Basilio, quicquid opus fuerit. Neque oportebit aliunde illi providere, quia ego Padue in singulos menses illi numerabo, quot mihi aureos indices illi numerandos, nec ulla re illum egere sinam. Quare de omnibus expecto responsum tuum et quia fusius ad Celium scripsi, qui de singulis te admonebit, non ero prolixior. Vale vir integerrime et omnia boni consulens Gribaldum tuum mutuo dillige. Ex Geneva quarto nonas septembres 1554.

Deditissimus Matthaeus Gribaldus.

20. Epistula Basilii Amerbachii,

*scripta Patavii d. 21. m. septembris, Bonifatio tradita Basilee d. 8. m. octobris 1554.
(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 41 et 42).*

Clarissimo viro D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basilee.

S. P. Tuas quas 24 augusti ad me scripsisti literas, charissime pater, 14 mensis septembres die recepi, in quibus Oesyandrum tecum collucutum et 26 illos coronatos a te redditos intellexi. Quod vero presenti pecunia nomen illud ab Oesyandro redemerim, nulla me alia caussa quam amor erga illum, meus impulit. Cum enim discedendum iam illi esset neque is, cuius nomen apud me habeo, presens esset pecuniamque numerare posset, a me

summopere petiit, ut ea in re illi auxilio forem eamque summam suo nomine reciperem. Vix ei hoc negare potui, ne in eum, qui semper adiutor in omnibus rebus fuit, minus gratus viderer, praesertim cum Schoneichius iste bonaे fidei homo sit habeamque hic pignora, quibus illum magni carere nolle scio. Quos enim in Gallia libros excellentiores habere potuit, Aldinos maxime, eos maxime pretii coëmit, pulcherrime ligandos curavit, ut non dubitem illum centum potius coronis, ut minimum dicam, quam iis libris caritum. Itaque brevi eam me pecuniam habiturum spero; nam intra paucos dies eum hic futurum confido, sicuti famulus non mihi solum, sed et pluribus aliis hoc indicavit. Alteras de quibus scribis literas neque ego neque Tannerus recepimus, plane desperitas reor, quare rogo, ut de Authenticae editione in proximis nos facias certiores. Gribaldus, quem in horas exspectamus, nondum venit. Iuvenis is, qui has tibi affert, Flandrus natione, legum doctor est et per duos, ni fallor, annos publice tit. de actionibus (ea est lectio extraordinaria, quae studiosis concedi solet) praelegit. Ei has dedi, tum ut nostrarum rerum certior essem, tum ipsius etiam nomine. Cum enim dubitet, ne transitus fortasse per Helvetiam aut Basileam negetur, petit, ut studiorum nomine ei deesse nolis cognitumque tibi dicas, ut libere in patriam possit redire. Habito iam cum Vuertheris baronibus, iuvenibus summa eruditione praeditis, ii tibi salutem ascribi iubent; nam tecum Basilee se collocutos aiunt teque iis non solum Erasmi effigiem monstrasse, sed manum etiam ipsius dedisse. Bene vale charissime pater. Faustinam, Iulianam, Franciscum, a quibus omnibus literas expecto, meo nomine saluta. Raptim Patavii 21 septembri anno 1554. Tuus obedientissimus filius Basilus Amerbachius.

Charissime pater. Postquam has ad te iam scripsisse atque ei, qui tibi affert, tradidisse literas, tuae mihi a Pflegafettae filio literae, quas in iulio scripsisti, adferuntur, quod te, quamvis nihil, quod ad eas respondeam, aliud sit, latere nolui. Tannero suas reddidi, existimo responsurum. Illud solum adiicio, quod in prioribus omiseram Vuertheros summopere a te petere, ut eos apud Oporinum, quod non scripserint, excuses; nam propter temporis id brevitatem facere non potuere. Caeterum quamprimum sese alius nobis tabellarius obtulerit, ei scribent, ad te quoque literas, quamprimum aliqua sese occasio obtulerit vel tuis provocati (quod summopere cupiunt) fuerint, dabunt. Iterum vale. D. Caelium etiam eiusque familiam meo nomine salutabis.

21. Epistula Basili Amerbachii,

*scripta Patavii d. 21. m. octobris 1554, Bonifatio tradita Basileae d. 25. m. ianuarii 1555.
(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 43).*

Amplissimo iureconsulto D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basileae.

S. Tandem 14 calendas novembris Patavium D. Gribaldus ad nos sine ullis tamen rediit literis, quod mihi fuit permolestum. Iam inde enim quam abiit sperabam longissimas

omnibusque de rebus plenissimas literas habiturum. Sed sive ille domi, id est in Pedemontio eas reliquerit, sive in itinere alicubi amiserit, incertus sum. Illud scio me ne literulam quidem vidisse neque spes ulla me posthac recepturum est. Quod aperiendum tibi existimavi, ne forsitan tuis me non respondere mireris simulque etiam, ut monerem et rogarem, ne ea, quae nuper per Gribaldum scripsisti, in proximis praeterires. Existimo enim te ad ea, quae petieram (de Bononiensi profectione presertim) respondisse, quae cognoscere aliter non possum, nisi singulatim omnia repeatantur. De caeteris rebus meis Gribaldus sua caussa 40 coronatos Basilee a te expensos retulit, quam summam non solum sed maiorem etiam mihi refundere paratus est, iussitque eius te rei nominatim admoneri. Doctores nostri 3, ut puto, novembris more solito sunt incepturi. Licet enim Academiae reformatores publicis edictis nuper propositis iusserint, omnes omnium facultatum professores 19 huius mensis inchoare lectiones, illi tamen, seu ne renuntiasse consuetudini videantur, seu quod studiosis adhuc absentibus gratificari velint, simul (ut audio) pacti sunt, ne quisquam ante 3 novembris inciperet. Vespertini vero doctores (ut vocant) hoc anno tit. solut. matrimonio, matutini de edendo pactis et transactionibus in Codice sunt explicaturi. Robortellius rei Romanae brevem et summariam historiam publice tradet simulque tertium rhetor. Aristotelis interpretabitur. Scripsi ad D. Caelium eumque rogavi, ut suam sententiam de historiis recte legendis ad negotia praesentia studiaque mea applicandis, exemplis ex iis colligendis aliiisque ad hanc rem pertinentibus aperiat, quam rem a te quoque perscribi, nisi molestum sit, gratissimum mihi esset. D. Marstellerus ante paucos dies huc ex peregrinatione Neapolitana et Romana reversus statimque Vittenbergam in Saxoniam profectus (ubi se hybernaturum et postea ad nos reveretur ait) plurimum te salutari iussit. Idem ut facerem D. Robortellius quoque heri admonuit. Bene vale, charissime pater, omnesque meo nomine saluta. Patavii 21 octobris anno 1554.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

22. Epistula Matthaei Gribaldi,

scripta Patavii d. 23. m. octobris 1554, Bonifatio tradita d. 25. m. ianuarii 1555.

(Cod. Basiliens. G 19. Fol. 56 et 57).

Preclarissimo atque integrerrimo viro domino Bonifacio Ammerbachio uti fratri plurimum honorando, detur Basilee.

Vir integrerrime mi dulcissime Ammerbachie. Tandem post multa itinerum tedia cum familia nostra universa salvi et incolumes (que dei est gratia) Patavium pervenimus, ubi Basilius nostrum offendimus bene valentem et more solito lautum ac bene curatum, cui exposuimus, quod inter nos convenit, ut ei, quantum volet pecuniarum, suppeditem. Et statim numeravi illi octo coronatos nec deero in singulos menses erogare, quantum par illi et nobis visum fuerit. Litere ad eum tue cum aliis fasciculis perierunt, quare rogo, ut ad illum denuo scri-

bas. Quicquid vel in prioribus vel postea contineri oportuit vel oportebit, ego ut filium unice observabo. Deinde admonitus et literis tuis et meo libro rationum quotidianarum iuueni coronatos nonaginta in digressu nostro abs te mihi numeratos, quare errorem illum calculi ex Fargiano nostro per puerum transmissi pro tua bonitate boni consulere dignaberis. Ego enim neque tecum rationes tunc habens et variis districtus negotiis scripsi, quod primum in mentem venerat, satis tamen dubitabundus, quare calculus facile emendabitur et officio nostro non deerimus. Quod vero attinet ad pecuniam et liberationem tui nominis, hoc te scire volo me iam cavisse, ut hoc anno, id est intra calendas septembres proximas omne Basiliense creditum dissolvatur. Bene vale et me, quod facis, mutuo dilige. Ex Patavio
x^o calendas novembres 1554.

Tuus Matthaeus Gribaldus.

23. Epistula Basili Amerbachii,

*scripta d. 12. m. novembris 1554, Bonifatio tradita Basileae d. 26. m. ianuarii 1555.
(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 44 et 45).*

Clarissimo viro D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basilee.

S. Fasciculum literarum superiori hebdomade recepi, charissime pater, intra quem et tua inclusa erat epistula, ad quam ut brevius hoc tempore respondeam, facit nuntii in abeundo festinatio et temporis quo premor brevitas; vix enim horae quo scribam spacium est. Itaque ut ad primam literarum tuarum partem breviter respondeam, Gribaldus 40 coronatos statim cum adveniret, indicavit recepisse easque se hic mihi refusurum sancte pollicetur ac facturum etiam puto, sicuti hactenus in alia pecunia fecit. Quapropter non est, charissime pater, ut ea in re sollicitus sis neque etiam de alia transmittendi pecuniam ratione cogites. Si enim Gribaldus talis, ut hactenus cepit esse, posthac fuerit, commodissimum, ut tu etiam dicis, hoc genus transmutande pecuniae puto, sin dissimilis, semper id nuntiare potero, ut in tempore subvenire per alium possis. Petit iam ille a me, ut 25 coronatos Argentinam Italо cuidam adolescenti transmittas, quos ille hic recepturus a parentibus suis et mihi traditur est, sicuti ea de re latius te admonebit. Que summa, si cum priori et pecunia Schonaichii coniungatur, spero fere toto hoc anno eam, non solum hyeme hac pro sumptibus sufficere. Cum enim suppellectile librisque vestibus instructus sim, minores quam superiore anno sumptus faciam. Illud non omitto promisso Gribaldum non solum eam pecuniam, quam a te receperit, hic refusurum, sed etiam aliam, si opus sit, de suo daturum; neque enim de tua se fide dubitare inquit. Et haec quidem de pecunia. De vestitu id, quod admones, curabo, ut in hac re mediocritatem observem. De profectione Bononiensi, quod putas fortasse consultius esse, ut citius domum redeam, quam ut plurimos annos alibi absens degam, equidem, charissime pater, non eo animo de Bononiensi aut Gallica profectione scripsi, quo semper aut saltem per plures annos domo abesse cupiam, sed eo solum ut aliquot tantum annos, quo id perficere possim, concederes. Si enim extranea haec contemplor, multa equidem hic video.

quae ad studia mea adiuvanda maxime prosunt. Non tamen ignoro me, si tecum sim, non minorem ex conversatione tua utilitatem (ut modeste loquar) capere posse. Neque enim video, qua ratione ullum Italiae doctorem vel doctrina vel iudicio vel eloquentia praeferre tibi quis possit, neque ignoro etiam eum parentum in liberos amorem, ut omnia sua transfundere in eos cupiant, cum exteri multa vel non explicit, vel obscurius discipulis suis explicit, sive ob desidiam, sive ut ipse semper plura scire videantur. Haec cum contemplor, inquam charissime pater, (ne iam amorem tui et patriae commemorem) nulla caussa est, cur non libertius vobiscum quam hic, domi quam peregre esse velim. Sed cum rursus mecum ipse repeto, nihil ad iudicium aeque ac plurimorum hominum mores vidisse et urbes conducere et innumera hic esse, de quibus domi ne suspicari quidem liceat, ingenti profecto harum rerum contemplandi desyderio teneor ac quam diutissime ea spectare ac penitus omnia introspicere cuperem, nisi amor meus in te ac pietas aliud suaderet. Sed his de rebus alias plura. Tannerus et ego Novellas Augustam ad Vuolphium transmisimus, ut eas ad vos curaret deferre. Spero post aliquot dies vos eas inspecturos, literae inclusae sunt et ad te, ni fallor, et ad Hervagium, in quibus totum edendi eas negotium vobis transmittit. Rustium adhuc non vidimus, puto eum in spectandis urbibus, quas iter hoc habet, occupatum adhuc esse. Institutum videndi civitates Italiae in commodum tempus, ut mones, reiiciam. Faustinam quam foelicissime parere cupio. Iulianae quoque nobisque omnibus faustum foelixque matrimonium opto, quibus omnibus meo nomine plurimam salutem, quamprimum plus otii nactus fueri, scribam et rescribam omnibus. Barones Vuertheri summo cum gaudio tuas literas accepere, rescribere iam cum ob temporis angustiam non possint, salutem tibi ascribi iubent. Robortellius et Panzirolus te salutare iubent. Quod in schedula apposita admones, mea presentia in hoc quod instituis negotio tibi opus fore, euidem, charissime pater, si hoc faciendum putaris meaque praesentia necessario secundum Basiliensium instituta requiritur, curabo, ut eo, quo volueris, tempore adsim. Sin vero absente me aliquo modo confici potest, gratissimum illud mihi esset studiisque meis, quae illa profectione diuturnaque absentia interrumpere cogor, utile. Sed quid faciendum sit, ipse melius nosti. Nuntium nullum praetermittam sine meis. Ante dies 15 Pflegafettae binas literas ad te dominumque Caelium dedi, ut eas transferendas curaret. Puto eas te aut recepisse aut statim recepturum. In iis hoc admoneo Gribaldum eas literas, quas ei transmisisti, in itinere perdidisse ideoque rogo, ut si quid sit, quod me scire velis, in proximis repetas, quod te iam in iis, quas Pernae famulus attulit, fecisse puto. Adiicio illud, quod iam, quia de literis Pflegafettae datis loquor, succurrit eas pro equo solum 16 coronatos Venetos, non autem Francicos, numerasse D. Gribaldo, qui eius rei oblitus nihil praeterea petiti. Iam ut id petam, decere non videtur, ne cuminisector videar, praesertim cum ea summa 20 batziones non excurrat, quam summam aut longe maiorem, si equus hic reverendus fuisset, perdissem. Sed tamen quod tu ubeas, exspecto. Hugobaldi filius a me, ut de stipendio medico post magisterium apud te intercedam, literis petiti, quod tamen ego te, si vacet et ille qui recipiat dignus sit, alias concessurum ei puto. D. Caelio, Sulcero aliquis, quod rescribere ob temporis angustiam non potuerim, me excusabis eosque meo nomine salutabis. Bene vale charissime pater. xii novembbris.

Tuus Basilius Amerbachius.

24. Epistula Matthaei Gribaldi,

scripta Patavii d. 12. m. novembris a. 1554, Bonifatio tradita Basileae d. 26. m. ianuarii a. 1555.

(Cod. Basiliens. G I 9. Fol. 58 et 59).

Clarissimo viro Domino Bonifacio Ammerbachio, iurisperito consultissimo atque fratri honorando, detur Basilee.

Clarissime Ammerbachie. Paucis ante diebus reddite sunt mihi tue suavissime litere simul cum Celianis, quibus me admones de omni pecunia me mandante per te numerata. Ego iam ad te scripseram de errore calculi per me facta, cum in Fargiano nostro essem, qui iam a me est emendatus cum Basilio, ubi primum cum libro meo rationem contuli. Et ita res bene habet et ratione pecunie recepte et temporis. Nunc ut paucis agam, iterum te rogare cogor, uti adhuc vigintiquinque coronatos numeres domino Celio transmittendos Argentorum cuidam pio et probissimo iuveni, cuius nomine hic nostro Basilio numerantur per mercatores, cum nulla alia via traiciende pecunie illhuc possit inveniri. Et sic iam sexaginta quinque coronatos hoc anno pro domino Basilio reputabimus, cui nulla in re desumus et toties ei pecuniam numeramus, quoties libet ac depositit. Ipse autem (deo laudes) optime valet ac studet et valde proficit et literis et moribus et anno sequenti deo bene favente de singulis exacta tibi reddetur ratio simul cum nominis tui liberatione. Bene vale vir optime atque humanissime et Gribaldum tuum (quod facis) mutuo dillige. Ex Patavio pridie idus novembres 1554.

Tuus quantulus est Mattheus Gribaldus.

25. Epistula Matthaei Gribaldi,

scripta Patavii d. 30. m. novembris a. 1554, Bonifatio tradita Basileae d. 24. m. ianuarii 1555.

(Cod. Basiliens. G I 9. Fol. 60 et 61).

Admodum magnifico et generoso viro Domino Bonifacio Ammerbachio atque fratri plurimum honorando detur Basilee.

Magnifice domine. Iam binas ad te dedi fere eiusdem tenoris, quibus et nos et Basiliū optime valere atque studere significabam. Preterea rogabam, quod ultra xl^a coronatos iam domino Celio numeratos adhuc xxv sive viginti quinque numerares asportandos Argentorum ad quendam iuvenem Gallum, qui cum domino Hyeronimo Zancho, genero ipsius Celii, commoratur, quare rem gratissimam immo et impendio necessariam feceris, si illi pio iuveni per te succursum fuerit. Et hic omnis pecunia Basilio hic numerabitur, cui nulla in re desum nec deero atque proprio filio, quod mallo te ex ipsius literis intelligere quam ex meis. Quod preterea ad te scribam, nihil magnopere dignum occurrit, nisi ut me in tuorum

numero semper reputare velis. Gratia domini nostri te perpetuo incolumem atque felicem conservet. Vale mi Ammerbachie suavissime. Ex Antenorea regia pridie calendas xbris 1554.

Tuus quantulus est Matthaeus Gribaldus.

Quoniam praesentium lator recta proficiscitur Argentoratum, poterit pecunia illi tute committi.

*26. Epistula Basili*ii Amerbachii,**

scripta Patavii d. 1. m. decembris 1554, Bonifatio tradita Basileae d. 24. ianuarii 1555.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 46).

Clarissimo iureconsulto D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basilee.

S. Binas post D. Gribaldi adventum literas ad vos misi, charissime pater, priores 30. octobris, posteriores 13. novembbris scriptas. Eas an receperis, quoniam incertus sum, constitui brevissime argumentum earum in hisce repetere, ne ullo modo ignarus nostrarum rerum possitis esse. In primis ergo literis admonueram epistolam Gribaldo a te in Sabaudiam transmissam in itinere perditam esse ideoque rogaram, ne ea me quae scire velles, in posterioribus omitteres. Tum etiam de lectionibus publicis quaedam adieci, quae, quoniam alias melius expediri poterunt, iam omitto. In posterioribus vero iis respondi, quas Pernae famulus attulit. Et quoniam tu in illis monueras, ut de pecunia mihi a Gribaldo tradenda certiore facerem, scripsoram me alium transmittendae pecuniae modum commodiorem non videre neque opus esse, ut de alia via solicitus essem, cum Gribaldus 40 coronatos numeratos a te transfusurum se hic nihilque non pollicetur, quod et posthac facturum spero, sicuti hactenus fecit. Quapropter si quid praeter opinionem incideret, curabo ut quamprimum scias. Bononiensem profectionem quod attinet dixeram, non eo, qua de hac re scripsi, indicasse me consilio, quod ullo in loco libentius quam tecum esse velim sive quod semper abesse cupiam. Neque enim tam imperitus sum, quod non videam melius et prudentius mihi a te omnia quam ab aliis etiam excellentissimis tradi posse. Sed quoniam omnia studia iudiciumque presertim augeri confirmari acuique peregrinationibus video, petii, rursus peto, non ut plurimi, sed aliquot saltem anni (si venia tua licet) mihi concedantur, quod Italiae Galliaeque Academias illustriores perlustrare possim. Quod vero schedula adiuncta monuisti mea presentia ad id, quod paras negotium, opus fore, nulla equidem in hoc sicuti neque in aliis mora erit, quominus quam celerrime id, quod te velle intellexero, conficiam. Interea tamen rogo, ne, si absente me id confici potest, studia hac profectione interrumptantur. Et haec, quae necessaria videbantur, breviter ex prioribus repetii. Etsi enim eas te repetisse spero, tamen, si factum id non est, paucis de his, quae necessaria sunt, admonere volui, ne ad tuas responsum desyderares, idque eo feci libentius, quod aliud scribendi non erat argumentum. Novellas iam apud vos esse spero; nam ante plures hebdomadas Vuolphio

Augustam transmisimus, ut illae ad Hervagium perferantur. D. Caelio et Faustine iam rescribo. Caeteros salutabis, Iulianae folices nuptias meo nomine precaberis, cui proxime; neque enim nuntium literarum multitudine gravare audeo. Bene vale charissime pater. Patavii calendis decembris anno 1554.

Tuus obedientissimus filius Basilius.

Rescribunt etiam D. Vuertheri, quamvis vix potuerint; citius enim quam primo constitueret, nuntius recessit.

27. Epistula Basillii Amerbachii,

scripta Patavii d. 26 m. februario, Bonifatio tradita Basileae d. 18. m. maii 1555.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 47 et 48).

Amplissimo viro D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo.

S. Post Gribaldi in Sabaudos profectionem superiori anno factam, charissime pater, saepius a vobis hoc literae sunt transmissae. xijij enim septembbris die binas a vobis recepi, quarum alteras Galli quidam, Gynaei convictores, attulere, alteras vero xijij calendas augusti exaratas Piagafetta Vicentinus nobis obtulit. Atque his quidem per doctorem Flandrum respondi, quas redditas esse iam semel iterumque admonuisti. Praeterito vero novembri Pernae famulus fasciculum satis magnum attulit. Ipse quoque Perna praeteriti mensis die 10 alteras easque perbreves, novissime autem iuvenes Galli et ipsi Gynaei convictores alias obtulere. Video ergo mihi non solum ad hasce postremas, sed priores quoque binas respondentum esse, quod quidem minime necessarium esset, si iis fides inesset, quibus inesse deberet. Neque enim putes, charissime pater, ullam me scribendi occasionem omittere neque Gribaldo, si modo indicet, hac in re cedere. Scripsi namque superioribus mensibus ternas ad vos, quas non oblitas esse satis tua postrema indicat epistola. Cum enim primo Piagafetta sese habere quendam, cui tuto nostras committeret, dixisset, statim scripsi pridie calendas novembres rogavique in eis literis, ut, quoniam epistula Gribaldo in Sabaudiam ante transmissa perdita in itinere esset, ea, quae scire me velles, repeteres. Tum etiam de lectionibus huius anni deque D. Marstallero adieci quaedam, eum nimirum post profectionem Romanam et Neapolitanam Vuitembergam rediisse et ibi hybernare constituisse, post ineunte vere ad vos profectum esse. Gribaldus quoque suas iis coniunxit neque te solum, sed et Caelium salutavit, quod id ipsum ego quoque feci. Dein 13 novembris die summo mane ad aedes famulorum mittens Gribaldus rogat, num scribere quid velim. Annuo ac semihorae spatio literas satis longas ad te dedi, quibus respondi iis, quas Pernae famulus attulit. Postremo pridie calendas decembres alias ego et Gribaldus tibi Caelioque scripsimus. Gribaldus quoque Zancho et Gallo, cui 25 coronatos numerasti, Vuertheri tunc quoque suis te salutarunt, Adiunxit quasdam nepos Oporini aliasque ego ad Faustinam dedi satisque mirari non possum, Caelio ex suis quasdam tibi nullas redditas esse (scribis enim Gribaldum Caelio scripsisse,

quod tamen factum puto), praesertim cum Gribaldus omnes literas colligarit consignarit Caelioque inscripserit egoque ad Piagafettos ipsem portaverim, qui certissimum se nuntium mercatorem Vicentinum habere dicebant illuc profecturum, et puto eos quoque adiunxisse suas – satis inquam mirari non possum nullas ex his et praesertim postremas redditas non esse; nam alteras, de quibus loquutus sum, Gallo cuidam Genevam dedimus perferendas, ut posthac ad vos perferentur. Hoc latius scribo, charissime pater, ne ullam scribendi me praetermittere existimes occasionem. Sed, ut ad id, quod instat, veniamus, admones in his, quas Perna attulit, de expensis illius anni ad te transmissis deque 40 coronatis Gribaldi nomine illic solutis. Tamen meam etiam sententiam requiris, satius ne existimem Gribaldum ea, quae necessaria mihi sunt, suppeditare aut potius per alios pecuniam hic recipere. Respondi tum me commodiorem hac, qua utor, viam non videre et Gribaldum bona fide ea, quae toties tibi promisi, praestare incommodumque admodum et periculorum esse pecuniam itineri et fortunae vel institutorum fidei committere et praesertim extraneorum, qui saepius minus diligenter ea, quae manda sunt, exequuntur. Ideoque rogavi, ne mea caussa sollicitus esesses, me, si praeter opinionem quid incideret, curaturum, ut quamprimum scias. De vestitu dein, quod admonueras, curaturum me dixi. Tertio loco responderam ad eas, quae tu de profecione Bononiensi mihi rescrisperas. Dixeras enim in tuis haud gravate te concessurum ea, quae mihi ornamento aut utilitati esse possent. Considerarem tamen, num ea res plus utilitatis an damni esset allatura, neque enim pium videri patrem valetudine affecta et aestate ingravescente deserere aut a patria, cui nati videmur, diutius abesse. Tum respondi non eo me animo haec petiisse, ut perpetuo abesse aut peregrinari cupiam, sed paucorum solum annorum commeatum petere, ut vel per transennam varios hominum mores variasque gentes videre possim, neque enim, ut de hoc solum dicam, adeo a communi sensu absum, ut ignorem, quanta tua mihi omnibus in rebus posset prodesse prudentia, neque eo abesse cupio, quo putem melius alibi mihi quam tecum esse posse. Sed cum videam nihil ad prudentiam aequa conducere, nihil iudicium magis acuere, quam varios hominum vidiisse mores, non dishonestum mihi existimo neque molestum tibi aut patriae inutile, si diurniore mea absentia aut peregrinationibus plurimis (forsan) maiori cum fructu aliquando prodesse possim. Quin nec video, qua in re opera mea aut praesentia usui cuiquam esse possit neque intra aliquot annos possit; num quandoque sit, ignoro teque scio aliquot annos, ut ex literis tuis video, non magni facere, quo deinde commodiore me frui possis. Quod quidem, quantum in me est, ut fiat, curabo speroque, ut fiat, Deum optimum maximum te quamdiutissime incolumem servaturum. Itaque plurimum rogo, modo id venia tua fiat, ne ante ver anni sequentis ex Italia revocer, sed liceat hac aestate Patavii esse, tum Bononiae per hyemem, dein, si tibi videbitur, visis obiter aliquot Italiae civitatibus ad vos sum redditurus. Si tamen beneficentia tua maius spatium consequutus fuero, ut vel Bononiae, Ferrariae, Perusii vel alibi in Italia esse possim, maximum me beneficium consequutum iudicabo; sin aliter videatur, hoc mihi tamen gratissimum erit. Sed in omnibus melius et prudentius tu iudicare poteris, itaque totum id tuo relinquo consilio. Spero tamen hac in re te sicut et in aliis difficilem non futurum, quod, ut facias, summopere rogo mihi, quid tibi placeat, aperias; tempus enim, ut

de his rebus quaeramus, videtur postulare. Sed de his hactenus. Rustius, de quo scribis, nondum advenit. Faustinae foelicissimum puerperium, Iulianae nuptias optimas precor. Fauxit Deus, ut omnia ad gloriam eius fiant. Quod vero scheda adiecta monuisti existimare te absente me nihil firmi (in eo, quod paras, negotio) confici posse, respondi in me, quamvis sperem hac festinatione opus non esse, nullam plane moram futuram, quin et in hoc et in aliis tibi obediam, tamen si id me non praesente confici posset, gratissimum esse, ne propter pauculos dies magnum temporis sumptuumque dispendium facere cogar. A quo tu quidem me prudentia tua liberasti. Video enim idem alia sed commodiori via posse confici, quam postremis tuis literis aperuisti. Primo ob benevolentiam pietatemque tuam gratias tibi agerem, ni scirem Deo parentibusque gratiam parem habere posse neminem. Dein procuratorem constitui Franciscum nostrum. Quamvis enim cupissem ea in re tuum sequi consilium, tamen quia optio a te data est neque in hoc positum multum existimo, eum potissimum elegi, ne res inter extraneos spargeretur. Mandatum coram notario confectum est authore Gribaldo et teste. In alio etsi merito tua esse debeat optio, quoniam tamen ita vis magis mihi illud, quod a civitatibus imperialibus accepisti, arridet. Et haec quidem sunt, quae non ad primam solum, sed maiorem partem secundae respondenda existimavi. Alia, quam Perna attulit, nihil, cui respondeatur, habet. Solum ergo in postremis illud restat, quod de Schoneichio quaeris. Is autem nondum advenit. Audio eum in invisendis quibusdam Germaniae civitatibus occupatum esse, ut rerum externarum studio tenetur. Non tamen est, quod de eo dubitemus. Nam et Vuertheri eum cognoscunt esse nobilissimum et doctissimum virum neque quos hic habet libros huius pecuniae caussa relicturum scio neque me inscio abducturum; nam et hospiti, qui libros asservat, ex rationibus aliquid debet, qui bona fide promisit renuntiatum, si quis eius caussa venerit. Praeter hoc Oesyander quoque eo nomine obligatus est; nam id ab initio convenit se eam refusurum pecuniam, si Schoneichius pactis non startet. Et haec ad tuas. Robertellius iussit, ut te suo nomine salutarem, atque se propediem commentarios in politica Aristotelis editurum ac omni studio diligentiaque curaturum, ut res publicas huius temporis cum veteribus conferat, non Italiae solum, sed Germaniae quoque. Itaque te vehe- menter orat ei hac in re adiumento sies (I) atque statum rei publicae Basiliensis breviter describas vel alii harum rerum perito hanc tradas provinciam. Neque tamen petit, ut secreta et quae forsan nocere possent, persequaris. Nam descriptorem non exploratorem ait se agere et ea solum petere, quae sine cuiusquam incommodo describi possunt, ut quinam in civitatem recipiantur, qui in senatum, qui summum magistratum gerant, quis senatorum numerus, qui de capitalibus iudicent, qui bellis praesint et huiusmodi; alia autem nequaquam scire se velle. Cumque rogasset, si iura Basiliensium publice edita essent, ea quoque mitterentur, ex iis enim, ut plurimum reipublicae statum publice elucere, respondi ea minime edita esse, aliarum plurimarum civitatum Germaniae edita, sed Germanice. Ait etiam se in Germaniam profecturum fuisse et sponte ea omnia exploraturum neminiisque molestum futurum, si per corporis molem ipsi liceret. Itaque eius te nomine rogo, viro bono et docto, tum politices studiosis omnibus hac in re prodesse velis, modo absque incommodo tuo fiat. Eam summam pecuniae, quam a Gribaldo a 19. octobris recepi (tum enim ex Sabaudia is rediit) annotandam

et transcribendam existimavit D. Gribaldus, ut videoas, quid hoc tempore mihi dederit. Ergo hoc recepi: die 19. octobris coron. 8, octobris 31. coron. 6, novembbris 22. coron. 4, decembris 31. coron. 6, ianuarii 15. cor. 5, februarii 4. coron. 4, februarii 20. coron. 6. Summa haec omnium ascendit ad 39 coronatos Venetos. Ergo ex 65 coronatis Gribaldi nomine solutis fere dimidia pars apud Gribaldum restat. Scis enim Francicos pluris aestimari (praesertim apud vos) quam Venetos. Sed tamen etsi pluris apud vos aestimentur, tamen Gribaldus non quanti apud vos valeant, sed qualis hic sit aestimatio, inspicit. Consultius ergo multo videtur, ut Venetos potius quam Francicos Gribaldi nomine si solvendum quid sit, Basilee solvas, hue transportandos cures. Nam Veneti plus aestimantur ut minimo cruciato hic, quam apud vos, Gallici vero longe minus. Nullus enim est, qui ultra 23 batziones vestrates aestimetur, cum apud vos 24 singuli. Bene vale charissime pater. D. Vuertheri et Cantiuncula te salutant. 26. februarii anno 1555. Totam familiam meo nomine diligenter saluta.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

28. Epistula Matthaei Gribaldi,

scripta Patavii d. 28. m. februarii, Bonifatio tradita Basileae d. 18. martii 1555.

(Cod. Basiliens. G 19. Fol. 64 et 65).

Clarissimo viro ac celebri iurisconsulto domino Bonifacio Ammerbachio, domino meo honorando, detur Basilee.

Clarissime atque suavissime mi domine Amerbachie. Nactus oportunitatem tabellarii nolui committere, ut sine meis at te literis proficiseretur. Nos deo bene favente recte valemus. De Basilio non est, quod laborem in scribendo. Cum enim et optime valeat et diligentissime studeat, suis ipse literis se insinuabit. Inivimus rationem pecunie ultrocitroque date, quam ad te mittit. Habuit anno superiore centum atque quatuor coronatos et adhuc duos debebam. Hoc anno numeravi eidem singulo quoque mense coronatos sive aureos 39 et in fine habebitur ratio monete propter solatos ita, ut omnino servetur inter nos equalitas. Ego nulla in re deero Basilio necque hactenus deffui atque filio. Quod amplius scribam, in praesentia non habeo nisi calamitatem urbis Senarum et totius Ethrurie, que penuria rerum et fame vehementer urgetur. Fiat in omnibus voluntas dei, qui per suam gratiam te omnesque tuos fortunare dignetur. Vale mi domine observandissime et Gribaldum studiosissimum tui redamato. Ex Patavio pridie calendas martias.

Tuus et tuorum Matthaeus Gribaldus.

29. Epistula Basili Amerbachii,

*scripta Patavii d. 22. m. aprilis, Bonifatio tradita Basilee per manum D. Gribaldi d. 9 m. maii 1555.
(Cod. Basiliens. G 18. Fol. 49 et 50).*

Clarissimo iureconsulto D. Bonifatio Amerbachio, parenti charissimo, Basilee.

S. Quas pridie calendas februarias ad me dedisti literas, charissime pater, eas ab Eusebio, Gasparis Hedionis theologi filio, eo die, quo Pernae famulus hinc discessit, hoc est 3. nonas martias recepi. Quas vero calendis februariis scripsisti, 13. mensis sequentis die perlatae ad me sunt. Atque ut ad primas respondeam, Eusebius tum ob patris singularem probitatem et eloquentiam, tum eius elegantes mores mihi coniunctissimus et commendatissimus est eique, vel quia ita iubes, omnibus in rebus quibus potero, commodabo. Quod vero in secundis Gribaldi tibi in pecunia mihi subministranda diligentiam probari ais teque curaturum, ne in solutione cunctationis culpa noteris, vehementer gaudeo. Utinamque diutius in pecunia transmittenda hac occasione nobis uti licuisset! Sed cum Gribaldo ob improbissimorum quo-rundam hominum insidias discedendum sit, necessario aliam nobis viam ineundam video. Cum enim ille, ut non ignoras, plurima pontificum statuta non sequatur, ita exacerbat in eo monachi quidam sunt, ut se salvos illo incolumi non existimarent. Quare ita totam rem Venetis acerceb proposuerunt, ut magis non possent, certoque sperabant se ei maximum periculum accersuros. Sed tamen aliter accidit. Gribaldo enim, si resipisceret, non solum im-punitatem, sed et summos honores promisere Veneti, si perseveraret, se sine summa calunnia non posse diutius eum sustinere dixerunt. Ergo cum ille omnia potius quam inceptam sententiam relinquendam putaret, bona ipsorum venia recessit atque statim profectionem ad vos instituit neque enim sibi hic satis tutus ob monachorum insidias videbatur. Sed haec ille coram. Desyderio vero meo crebriores Italiae Academias visitandi tam humaniter satisfacere cum cupias, vehementer gaudeo gratissimumque id mihi est. Addis autem scire te velle, quot annos ad eam rem conficiendam postulem, ad hoc quando Bononiam cogitem. Haec etsi non ignoro a te potius mihi quaerenda esse, tamen quoniam ita vis, ut proximis literis respondeo, septembri sequenti iter illud me instituturum putoque commodissimum tempus illud esse. Neque enim diutius Patavii exacto biennio commorandum videtur, presertim Gribaldo recedente neque recedendum iam statim existimo, tum quod putem caeli mutationem tunc salubriorem imminentibus presertim maioribus Bononiae quam Patavii caloribus tum quod tua ea in re satis non sit voluntas explorata. Tempus autem quo illic morer, constituere in tuo est arbitrio. Spero sane, si annum ad eam rem petam, difficilem te non futurum. Quod si malis me minoris temporis spatio illic esse aliasque interea videre Italiae Academias, erit vel Ferrariae Ronchegallus disertus iurisconsultus ac ut audio vir humanus, vel Papiae, si modo illic per bella esse liceat Alciatinus, qui tibi notus est. Eo anno exacto, hoc est post aestatem anni sequentis, vel recta in Galliam vel (si tibi videatur) prius ad vos sum profecturus dabiturque dein locus, ut de reliquo tempore consultemus. Certe si mihi sex vel septem adhuc annos ad Italiam, Galliam et Cameram perlustrandam concedas, maximum a te beneficium consecutum iudicabo. Iam de pecuniae vel huc vel Bononiem transmittendae ratione agamus.

Gribaldus ex rationibus 20 coron. debet, quos vel ipse vel post discessum uxor est solutura. Praeterea cum mercatore Patavino egit, qui 20 coronatos alios petenti mihi persolvet; eam enim summam elegi (cum etiam 100 offerret), quod necessaria videretur. Si enim Perna reditum differat aut statim, ut sunt res humanae, in promptu ei non sit pecunia, habeo, ubi per quinquemenses consultum mihi sit. Interea vel Schoneichium adfuturum vel Pernam aliquid daturum spero. Quomodo autem Bononiam commode possit transferri, Vuentichum institor, civis vester, instruere poterit; habet enim filium illic medicinae studiosum. Quod si haec via displiceat, commodissimum existimo Pernae totum hoc negotium committere, ut aut is pecuniam per commodos tabellarios Bononiam transmittat vel (nam ob frequentes occupationes raro hic est) constituat aliquem amicum eique in mandatis det, ut petenti mihi quam summam voluerim solvat et in se fideiussionis onus recipiat. Est autem hic librarius quidam Simon nomine, homo integer, dives, Pernae familiaris mihique notus. Eum spero hoc negotium suscepturum, si cum eo Perna egerit. Nam et Pernae mandato Oporini nepoti pecuniis bona fide subvenit. Ergo si is in se hoc oneris receperit, quod facturum spero, chirographo ex Bononia huc misso remittere facile quantum voluero poterit. De D. Socino autem, si commendes me petasque, ne si praeter spem aliqua re egeam, deserat, satis esse existimo. Neque enim video, qua ratione commode pecunia ei Bononiae refundi possit, nisi forsan filio eius, qui in Germania habitat, solvatur. Sed in his tuum est arbitrium. Puto etiam Caelium aliquid demonstrare posse. De alio negotio quod scribis, respondendum amplius non existimo. Puto enim te literas cum mandato a Pernae famulo recepisse. De Nearis ipse Tannerus tamen scripsit et quamprimum poterit, ad vos transmittet librum ex ipso Martiano exemplari correctum diligentissime maximoque labore et molestia. Tot enim errores erant, tot lectiones variae, tanta etiam scripturae illius difficultas, ut ingratissimus sit Hervagius, nisi eius diligentiam et labores agnoscat, quamvis hoc Tannerus non petat. Is autem te salutet et Vuertheri et Robortellus, qui summopere te rogat, ut Hervagium tua autoritate admoneas, ne diutius librorum ad se missorum editionem differat aut, si hoc commodum non sit, Oporino impimentos tradat. Qua de re latius D. Caelio scripsi. Rationes huius anni mitto volente Gribaldo. Nuper admonueram melius esse coronatos Venetos et caesarianos quam Gallicos huc transmitti, quod hi longe minus aestimentur. Mercator dabit Venetos et caesarianos, ergo Gribaldo Veneti 20 solvendi sunt; quamvis enim hic inter Venetos et exteros sit differentia, apud vos tamen non curatur. Veneti 3 pfennig valent plus quam apud vos, exteri autem, qui Venetiis excussi non sunt (non tamen in Gallia) minus 3 & id est batzion. 22 et pf. 7. Bononiae autem et ut puto in reliqua Italia nulla inter Venetos et caesarianos differentia est, neque hic ante paucos menses fuit, sed S. C. Veneto nuper, cum nummus iactaretur, haec sunt mutata. Sed ad rationes: Gribaldus habuit coron. 67, de quibus mihi solvit anno 54 octobris 19. coron. 8; tum 31. octobris coron. 6; item 22. novembris cor. 4; item 31. decembris cor. 6; item 15. ianuarii cor. 5; item febr. 4. cor. 4; item 20. februarii cor. 6; item 16. martii cor. 2; item 30. martii coron. 2; item aprilis 17. coron. 4. Summa est coron. 47. Ergo restant 20 coron. Et haec est ratio. Bene vale, charissime pater, omnesque meo nomine saluta. Patavii x calendas maii anno 1555.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

30. Epistula Basili Amerbachii,

scripta Patavii d. 5. maii, Bonifatio tradita Basileae d. 25. m. iunii 1555.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 51 et 52).

Clarissimo iuresconsulto D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basileac.

S. Gribaldo 22 aprilis hinc ob monachorum insidias, quae illi ob religionem para-
bantur, discendenti literas dedimus omnibus de rebus nostris copiosissime disserentes. Verum
quia aliquoties ita accidit, ut posteriores literae priores anteverterent, ea quae in iis magis
necessaria continentur, repetenda censui, ut quamprimum tuam ea de re sententiam possim
intelligere. Quae ergo in iis de Bononiensi profectione scripseram, etiam ex prioribus, quas
Pernae famulus attulit, cognovisse te puto, me septembri aut octobri proximo eo proficisci,
ut vel per totum annum illic esse possim vel interea alias Italiæ scholas ut Ferrariensem
Papiensem Pisanam videre (si tibi non displiceat), constituisse, dein vel diutius in Italia per-
mansurum vel in Galliam profecturum, utcumque tibi placere sensero. Tum etiam de pecunia
transmittenda egi rogavique, ut Vuentichum civem vestrum ea in re adhiberes. Poterit enim
is, ni fallor, quam commodissime consulere, cum filium Bononiae medicinae studiosum habeat.
Adieceram Pernae famulum facile (si haec prior ratio displicet) quantum volo Bononiam pe-
cuniarum posse transmittere; semper enim qui huc illucque eant, sunt parati nuntii. Vel
quia is fere vobiscum est, existimaram commodissimam esse viam, si Perna apud Simonem
librarium Patavinum fideiussionis onus pro me susciperet. Speraveram enim Simonem ea
quae vellem semper daturum. Sed ut ex eo intelligo (hac enim de re cum eo loquutus sum),
mallet sibi vel ab Oporino aut Hervagio libros huc transmitti et eorum precium mihi bona
fide persolvere. Nam quod ad Pernam attinet, nescio quam suspicionem habet, eum fortasse
(quod apud te dictum velim) solvendo non esse, aitque Pernam ex rationibus plus quam
100 coronatos adhuc debere. Sed haec via plane incommoda videtur. Antequam enim
libri huc transferantur, seculum abit. Forsan septembri proximo (tunc enim se ad nundinas
Franckofordianas profecturum ait) Basilee unus ex typographis ita cum eo posset agere, ut
deinceps de alia ratione non sit cogitandum. Est enim quantum vel ipse cognoscere vel ex
aliis intelligere potui, homo probus locuples et bonae fidei. Socyno autem an ea de re quid
scriendum sit, ignoro neque enim video ullam rationem commodam, qua illi solvi pecunia
possit, nisi forsitan filio eius, qui in Germania est, solvatur. Ergo satius existimo, si vel sim-
pliciter eum ores, si quid praeter opinionem accidat, commendatum me sibi ut esse velit. Ergo
si is, qui Vuentichum filio Bononiae (ut puto) persolvit, bonae fidei homo sit, optima erit
ratio, sin minus, Pernae famulus pecuniam a te datam huc transferre poterit, nisi periculosum
existimes itineri pecuniam committere. Iam ad aliud venio. Dixeram enim nuper Gribaldum
ex rationibus nostris 20 coron. debere, praeterea cum mercatore quodam Patavino egisse, qui
mihi 20 alias numeraret. Ideoque petieram, ut Gribaldo eos 20 coron. solveres. Verum nescio,
an Gribaldus hoc non intellexerit vel ob negotiorum multitudinem memoria lapsus sit. Certe

mercator datum sibi solum de 20 cor. solvendis mandatum ait, iis videlicet, quos mihi ex rationibus Gribaldus antea debebat. Uxor quoque praeter 20 eosdem nihil plane commissum ait ipseque Gribaldus in schedula, ut vidi, tantum eos 20 quos debebat, iussit numerari, de aliis autem 20, quos ut solveres petieram, ne verbum quidem, ut ita necesse non sit te quicquam Gribaldo solvere, si enim, ut spero, 20 illi, qui mihi ex rationibus debentur, numerati fuerint (iam autem 10 accepi) neque nos in aere Gribaldi erimus neque is nobis quicquam debebit. Nearas Tannerus iamdudum cum indice absolvit, si nuntius nobis esset, quamprimum eas haberetis. Et haec quidem ex prioribus. Literas a vobis ultimas accepi die 13. martii. Te tamen salvum esse (ut ex Valgrisio bibliopola Veneto intellexi) vehementer gaudeo. Si Iordanus Valgrisii genero quicquam literarum dedisti, non est quod me accepisse putas; negat enim se quicquam ad me habere bonus ille vir, quam vere nescio. Pernae famulus nondum advenit, ignoro quando sit venturus. Ab eo si advenerit, aliquam pecuniae summam accipiam. Necesse est, praesertim cum non 40, ut speraram, sed 20 solum coronati Gribaldi nomine persolvantur. Si redditum Perna diutius, hoc est ultra duos menses distulerit, non dubito me ab amicis meis tantam summam pecuniae accipere posse, quae sufficiat, donec aliquid a te hoc transmittatur. Qui tibi has affert, Coloniensis est, legum studiosus, iuvenis modestus et studiosus mihiique familiaris, quare eum tibi commendabo. D. Vuertheri et Tannerus te saluant. Salutabis meo nomine D. Caelium, cui quod scribam nihil iam est neque etiam, si esset, tempus ut scriberem pateretur. Item Faustinam, Julianam et totam familiam. Si sciero D. Gribaldum vobiscum esse, quamprimum eum meis salutabo literis. Bene vale charissime pater.
Patavii 5 maii anno 55.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

31. Epistula Basillii Amerbachii,

scripta Patavii d. 17. m. iunii, Bonifatio tradita Basileae d. 3. m. iulii 1555.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 53 et 54).

Clarissimo viro D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basileae.

Priorem partem huius epistulae describi excudique non oportebat, quia ad verbum fere convenit cum epistulae antecedentis ab Amerbachio d. 5. m. maii 1555 scriptae parte ea, quae est ab initio usque ad verba „a te hoc transmittatur“ (vide supra lin. 16). Itaque satis esse putavimus ea tantum hic referre, quae in hac epistula res iam notas subsequuntur.

Et haec quidem ex superiori epistola, quam 6. iunii ad te misi, quasi ad verbum descripti, eductus iam aliquoties vix duplicates aut triplices literas aliquando redi. Quod adiiciam nihil est praeterquam ob pestilentiae suspicionem paucas hic aedes occlusas esse. Quare

si eam aliquanto latius intra tres vel quatuor dies grassari sensero, quamprimum Venetas (quae ab omni contagione iam libera est) sum profecturus, ut illic literis pecuniaque acceptis Bononiam ire possim. Initium huius morbi ex Histria provenit Venetas primum, ubi aliquot sed pauci homines, qui vel ex Histria venerant vel cum contagiosis istis habitabant, interiere, statimque morbus providentia Venetorum est consopitus iamque omnino urbs liberata est. Ante 15 forsan dies Patavii unum et alterum eo morbi genere interierisse fama erat et interea forsan octo vel novem fere eiusdem conditionis et familiae homines eo morbo periisse dicuntur. Spero tamen divina gratia et eorum, quibus hoc officium iniunctum est, summa diligentia statim morbum, sicuti et Venetiis accidit, remissurum. Quodsi inter aliquot dies haud cesseret, Venetas ut dixi profecturus sum. Neque enim alibi commodius literas, quae hoc transferuntur, ob loci commoditatem possum accipere. Si Venetiae etiam suspectae videbuntur, statim vel Bononiam vel in aliud locum, qui maxime tutus sit, proficiscar. Quodsi nullus sit in Italia, licebit saltem ad vos redire aut recta in Galliam proficisci. Ex quibus quodnam tibi gratius sit, puto me propediem ex tuis intellecturum. Si alio discedendum sit, curabo, ut quamprimum scias. Scio enim nolle te eo in loco me esse, ubi sine suspicione magna esse non possum. Henricum loham Argentoratensem, qui tibi has dabit, singularis eruditiois et modestiae iuvenem mihiique amicissimum tibi summopere commendo. D. Caelium, Faustinam aliasque saluta meo nomine, quibus, quamprimum vestrae a Pernae famulo allatae fuerint, scribam. Bene vale charissime pater. Patavii 15 calendas iulii anno 1555.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

Tandem ante horam, charissime pater, Pernae famulus advenit literas expectatissimas afferens, ad quas rescribo pauca tempore impeditus; vix enim horae mihi spacium superest. De Bononiensi ergo profectione hoc scito aërem quidem in quadam urbis parte saluberrimum non esse, sed in altera satis convenire et praesertim hyeme. Quare per hyemem illic sine periculo esse possum et aestate alio, si ita videatur, commigrare. De sodalitio curabo, ut cum familiaribus eo eam, quod quotidie licet. Semper enim plurimi sunt, qui eo proficiscuntur, iterque tutum est, ut ex hoc iuvene latius intelliges. Sed quae de Gallia scripsisti, maxime probo maximeque cupio per aliquot annos illic esse. Paucos enim video, qui Galliam Italiae non solum in vivendi ratione, sed et doctorum hominum frequentia postponant. De pecuniae transmittendae ratione placent ea, quae scribis. Quae autem de Simone adiicis, curabo, ut hodie eius sententiam exquiram. Qui si in numeranda pecunia succurrere mihi velit, bene est, sin minus, a Perna accipiam et intra duos vel quatuor dies rescribam. Sunt enim aliquot statim profecturi. Reliqua de pecunia, videlicet Gribaldo nihil numerandum, ex superioribus cognoscet. Reliqua ergo tunc copiosius cognoscet. Bene vale charissime pater. 16 iunii.

32. *Epistula Basili Amerbachii,*

*scripta Patavii d. 24. m. iunii et 12. m. iulii, Bonifatio tradita Basileae d. 26. m. iulii a. 1555.
(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 56 et 57).*

Excellentissimo iureconsulto D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basilee.

S. Literas, quas ad te vi et xvi iunii transmisi, recepisse te puto, charissime pater, in quibus eadem ferme rescripsi, quae in iis, quas Gribaldus attulit, continebantur. In novissimis tamen etiam ad tuas ultimas responderam, sed breviter, quare iam copiosius omnia, quae responsione indigere videntur, perstringam. Atque ut ad id primum, de quo toties egimus, veniam, promittis omnia te ea, quae ad ornandum hominem pertinent, libenter concedetur, in quo singularem tuam pietatem perspicio. Verum an plurium annorum id opus sit, dubitare te ais vererique, ne Italiae talia bella immineant, ut tuto illic versari quisque possit. Ego vero, charissime pater, non plurium sed paucorum annorum comeatum petere sum solitus neque alia conditione, quam si tuta et pacata essent omnia, neque concedi ea mihi volo, si non locus is, quo eundum est, immunis a bellis et pestilentia erit. Certe quamvis Pedemontium vehementissime vexari dicatur, reliquam tamen Italiam tutam fore confido, praesertim cum Senensium civitas in deditio[n]em a Caesarianis sit recepta. Quod si vero malus aliquis demon nova dissidiarum sparserit semina, confido in Gallia semper, ubi tuto et comode habitemus, locum futurum. Eo enim alias volente te et quidem confecta profectione Italica sum iturus. Potest enim ea regio (ut recte existimas) et ad ingenium et studia formanda adiuvare plurimum. Quod adiicis, ne Patavio relicto iter Bononiense solus ingrediar, curabo; semper enim sunt nostrae regionis homines noti, qui huc illucque (presertim veris et autumni tempore) studiorum caussa profiscantur, quibus me facile adiungere potero, sive aqua sive terra illuc eant; ambo enim viae tutissimae sunt neque ullum periculum esse videtur. Aér vero Bononiensis in quadam urbis parte pestilens quidem est, ut omnes consentiunt, in alia autem parte multo salubrior et presertim hyeme, quamvis plurimi Germani secure admodum aestivo quoque tempore illic vivant. Itaque si tibi non videatur aestate me illic esse, vel Ferrariam, Pisas, Perusium, Papiam vel ad vos proficiisci potero, si tuam modo ea in re certam sententiam cognovero, quamdui rebus omnibus salvis me in Italia esse velis. Gribaldo vero, si profactionem Italicanam non septem aut octo sed duobus aut tribus annis absolvi posse existimat, assentior. Sed non ego tantum tempus ad perlustrandam Italiam unquam petui, sed eo in temporis spatio Galliae urbes et Academias (quarum aliquae in docendi pu[ri]tate Italicas superare videntur), Camere Imperialis consuetudines et statuta te concedente videre proposui, quod certe tempus ad tantam rem conficiendam longum non videtur, etiam si illustriora non exakte quis videre velit. In eo autem, quod idem addit consultum videri, si post annum ordini iuridico Bononiae nomen dem, plane haud assentior, non quod desperem, illud me vel Bononiae vel in preclarissima quavis Italiae schola posse consequi, sed quia plurima, ut digne illud nomen sustineam, deesse mihi cognosco, quae, ut cog-

noscam, tam brevi me consequi non posse certo scio. De pecuniae transmittendae ratione
 saepius egi in prioribus. Maxime tamen tuum consilium probatur, si Ravalaschi ductu
 Bononiam pecunia transferatur; modo institor is (ut pauci esse solent) bonae fidei homo sit,
 quod Caelius ait et Venticumi filius forsan re ipsa intellexit. Caeterum cum non plures
 quam 20 coronatos a Gribaldo habuerim, ut in proximis dixi, allocutus sum Pernae famulum,
 qui se daturum omnia humaniter admodum pollicitus est. Mariano Socyno me ut commen-
 des, summopere rogo. Bononiae est vivus et sanus, nisi senectutem morbum appellare velis.
 De librorum Italicorum elenco non ideo Francisco scripseram, quod cum te in iis anno-
 tandis laborem vellem sumere, sed quia Hugobaldi filium, qui tecum ut audio est. id per-
 ficere volebam. Verum quia tu ultiro id suscepisti, gratissimum id mihi est. Cum enim Itali
 suo fere omnia sermone explicit et in eo praeclarissima quaeque opera edant, aliquae ex
 iis (ea scilicet, quae edita non sunt alia lingua) comparare statui. Caeterum ne idem opus
 bis emerem, de catalogo scripsi. Existimo enim eos libros Zasii diutius apud nos perman-
 suros. In locum Gribaldi D. Guido Banzirolus ascitus est per hunc annum. Incertus tamen
 sum, an sit permansurus; quidam Iacobum Mandellum, de quo tu scribis, quidam Alciatinum
 Papiensem successurum autumant, quod cum sciero, ad te scribam. In religionis caussa vere-
 bamur, ne Inquisitio, quam vocant, fieret a monachis, qui eam ad rem erant attentissimi.
 Verum ut audio, nullo modo a Venetis permissum est verentibus illis, ne schola hoc modo
 dissiparetur. Gribaldum autem eam ob rem depulsum esse, Tornielli, adversarii eius, opera
 praeципue factum est, qui aegerrime se a Gribaldo scholasticorum multitudine vinci ferebat.
 Id quod quidam ex gymansiarchis Banzirolo certe affirmavit. Pestilentia, de qua nuper scrip-
 seram, se omnino remisit hic; intra dies enim sex vel septem nullus mortuus est, quamvis
 antea vix octo homines eo morbo laborarint, quin nec hos pestilentia laborasse aiunt, sed a
 perfido quodam, qui sibi pestilentiae tempore stipendum augeri sciebat (semper enim hic
 qui talia animadvertant, sunt publico stipendio conducti), tanquam laborarent traductos. Sed
 utut sit, si eam vel parum sevire sensero, Venetias statim sum profecturus, quae ab omni
 contagione libera est. Quod si nec illic tutum videatur, vel Ferrariam aliumve in locum vel
 ad vos veniam. Hieronymus, Ioannis Oberütti filius, summopere in aliquo loco esse cupit, in
 quo cum fructu scribae officio possit fungi. Id tuis commendationibus facile confici posse
 sperat. Etsi autem non ignorem te ei petenti id pollicitum iam olim fuisse, tamen, quia ita
 vult, te plurimum rogo, ne ei deesse velis. Clarissimis viris omnibusque, qui nuper ad me
 scripsere, rescribam, quamprimum aliquem notum nactus fuero, cui literas commode dem.
 Nam incognitis vix unicas dare audeo veritus scilicet, ne eos multitudine gravem. Interea
 tu eos quaequo meo nomine saluta atque excusatos interea ut me habeant roga. Proximo
 septembri, ut saepius iam scripsi, Bononiam sum iturus, tum veri sequenti (id enim tempus
 peregrinationibus est aptissimum) praeclariores Italiae urbes invisurus, si et socios commodos
 invenero (de quo non dubito; scio enim quosdam mihi notos idem sibi proposuisse) et tuta
 omnia comperero tibique gratum id esse sensero. Quare plurimum te rogo, ut prima
 quaque oblata occasione de omnibus ad me perscribas. Et presertim commendationem ad
 Socynum et mandatum ad Ravalaschae procuratores mittas, ut videlicet bonis avibus

Bononiam ire liceat neque occasionem commodam illuc eundi haec retardent. Bene vale charissime pater. Patavii viii calendas iulii anno 1555. Clarissimus Robortellius te plurimum salutat atque ob tuam in se benevolentiam gratias maximas agit. D. Caelio iam rescribo. Libros supellectilemque novam Bononiae vel ubicumque fuero, facile a ludeis pretio non ita magno in singulos menses possum conducere.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

Gribaldi uxor 3. iulii Venetas discessit, inde in Pedemontium, ut puto, profectura; 8. iulii pecuniam per Tannerum ex Venetiis ad me transmisit, ut iam nihil nobis debeatur. Christophorus a Schoneich ante paucos dies advenit, propediem ab eo pecuniam expecto, quamprimum enim a mercatoribus est recepturus. De peste plane nihil, post 16. iunii nemo eo morbo laboravit, quod certe scio. Constitui hisce canicularibus in fine augusti per aliquot dies Venetiis commorari, ut florentissimam Italiae urbem rectius perspicere possim, quod tibi non ingratum fore spero. Erit autem mihi eadem vivendi ratio, quae Patavii fuit. Et haec quae adiicerentur, erat nuntio praeter spem profectionem differente. Bene vale. 12. iulii.

33. Epistula Basiliⁱⁱ Amerbachii,

scripta Venetiis d. 5. m. augusti, Bonifatio tradita Basileae d. 8. m. septembri 1555.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 58).

Amplissimo viro D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basilee.

Charissime D. Pater. Ante paucos dies tuae et domini Caelii literae huc sunt perlatae. In quibus bina Rovelaschae mandata recepi, unum Venetas, alterum Bononiam. Venetas dominica sequenti (ita enim ut facerem voluit D. Caelius) sum profectus, sequenti die, hoc est lunae, D. Nicolaum Varnam conveni. Is statim atque mandatum Rovelaschae vidit, coronatos 30 solvit summa cum humanitate, quare me plurimum Rovelaschae debere confiteor, qui, ut statim pecunia persolveretur, sollicitus admodum fuit. Dedi chirographum sed non signatum neque enim ut signarem, voluit dominus Nicolaus, quod scriptum aptum esset. D. quoque Caelio ob hoc devinctissimus sum, qui modum, quo commode D. Nicolaum invenirem, ostendit. Cui statim per Pernae famulum gratias agam et latius de omnibus rebus scribam. Solum iam illud restat, ut addam, Patavii rursus pestem aliquantum apparere, sed Bononiam omnino immunem esse. Curabo, ut quamprimum Bononiam eam. Quod si interea et illic pestis suspicio aliqua sit, ad vos recta sum profecturus. Quare, etsi maximi de peste rumores ad vos transferantur, ne tunc, charissime pater, omnibus credito. Scio et Patavii rumorem esse, quasi et Roma et aliae civitates eo morbo gravissime laborent. Sed ut apertissime video, conficta haec sunt omnia, ut videlicet Patavini scholares apud se retineant. Sed de his per Pernam latius. Iam solum addo et concludo, ne mea caussa quicquam ea in re sollicitus sies. Venetiis praeopere ut vides 5. augusti 1555.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

34. Epistula Basili Amerbachii,

scripta Patavii d. 12. m. augusti, Bonifatio tradita Basileae d. 25. m. augusti a. 1555.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 59 et 60).

Magnifico et excellentissimo viro D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basilee.

S. Charissime pater. De Bononiensi profectione mea saepissime iam ad te literas dedi et novissime per Iacobum Gallum ea de re copiosissime scripsi, quas aut ipsum ad te pertulisse aut ex Tiguro translatas esse spero. Intellexisti ex iis me (tuo consilio) ante septembrem Bononiam profecturum non esse. In qua sententia, ut proficiscar, etiam nunc sum, presertim cum Patavium vel a peste vel a suspicione pestis non sit omnino immune, quae tamen etsi talis sit, ut facile a quovis possit contemni (nam praeterquam quod non ultra 30 homines eo morbi genere obiisse certum est, multos etiam ex iis tanquam peste obiissent, a formidolosis et non satis peritis hominibus traduci scio. Praetereo, quod intra tres dies non modo nullus interiit, sed ne suspicio quidem fuit, ut sperem, sicut et superioribus mensibus et Venetis quoque evenit, morbum istum sese omnino remissurum, praesertim cum non ex aëris impuritate procedat, sed ex hominum male se gerentium incuria. Cuius rei et hoc argumentum est, quod nullus hactenus scholaris, nobilis, aut ditior obiit, sed solum egentissimi homines et ex infima plebe. Qui cum nulla alia re (ob inopiam) quam fructibus immaturis vivant, mirum non est, si aliquem morbum contrahant. Sed hac de re, an scilicet ex aëris putredine aut incuria hominum procedat, propediem sciemos. Statuerunt enim medici intra duos dies ea de re consultare et omnem rem decidere. Quamvis, inquam, talis hic pestis suspicio sit, ut facile contemni possit, presertim si quis medicamentis utatur, quia tamen scio te velle, ut quamprimum in tali periculo discedam, intra paucos dies Venetias (quae a peste sunt libere) per aliquot dies commigrabo. Nam et suspicionem pestis Patavine effugere potero et simul clarissima quaeque eius urbis contemplabor. Dein Bononiam sum iturus. Quae si ut hactenus a pestis suspicione erit libera, bene est, sin minus, ad vos recta sum profecturus. Quare, charissime pater, ne ea de re mea causa sis sollicitus, magnopere rogo. Scio enim quosdam eo ingenio esse, ut libentissime ἀπεργόλας sed impudentissimis utantur. Nam cum ante paucos dies Venetiis essem, fuerunt qui Patavii 30 aut amplius uno die mortuos dicerent, cum certo sciam ultra quatuor numquam obiisse. Quod si tam impudentes fuere hi, qui Venetiis narrarunt, quanto impudentiores erunt apud vos, qui tanto itineris spatio a Patavio abestis. Neque enim, si quid falso dictum est, facile reprehendere potestis. Sed abeat pestis. Schoneichius, qui nuper advenit, totam summam, quam debebat, bona fide persolvit. Gribaldi quoque uxor 20 coronatos, quae in aere nostro erant (ut nuper scripsi) et ipsa solvit. Quae pecunia ad profactionem Bononiensem suffecisset. Sed cum ante paucos dies vestras receperim, in quibus de 30 coronatis solvendis mandatum inerat, statim domino Caelio ita iubente Venetias sum profectus et D. Nicolaum de Varna conveni. Is, quamprimum me vidit, accepto chyrographo pecuniam solvit summa certe cum humanitate ac benevolentia. Praeterea sese

mihi in omnibus obtulit, ut profecto me plurimum debere confitear et D. Ravalaschæ, cuius opera id consequuti sumus, et D. Nicolao, qui mandatum tam diligenter est exequutus. Scripsi tunc etiam ad te, quas ante aliquot dies cum cheirographo perlatas puto; nam per cursorios equos se missurum pollicebatur D. Nicolaus. Si alter Ludovicus Alzinus, qui Bononiae est, tam diligenter mandatum Ravelaschæ exequetur, beati sumus, sin minus, tantam nobis superesse pecuniam puto, ut per tres ad minus menses commode illic vivamus. Interea de omnibus rebus nostris fies certior. Vehementer etiam cupio, ut D. Sozyno me commendes, qui etsi fortasse ob senectutem parum sit professurus, tamen prodesse pluribus in rebus mihi poterit. Sed hoc tu longe melius. Iam illud peto. Scio me aliquando vidiisse librum, cui, nisi fallor, inscriptio erat: Epigrammata urbis Romae, nondum ligatum, in superioris cistæ quasi intermedio repositum. Eius argumentum vehementer scire desidero. Nam si antiquitates Romanas et epitaphia tam recentia quam antiqua continet, magno me onere levabit, cum constituerim pœclariora (nam omnia non possum) quæque epitaphia et inscriptions describere. Scio et alium esse apud te, qui Veronensem antiquitates continet. An aliud sit, nescio. Apianus Ingolstadiensis mathematicus omnia haec fere collegit et Ingolstadii impressit. Sed non ei audeo fidere; nam scio eum multa falsa perscripsisse. Preterea monumenta illustrum virorum ut iurisconsultorum et aliorum doctorum, qui hoc seculo vixerunt, non habet, quæ tamen ego neutiquam negligenda puto. Quare magnopere rogo, si id sine incommodo tuo potest fieri, ut ea de re tuam mihi animam aperias. Et haec sunt, quæ ad tua rescribam. Rescribo quoque D. Caelio. Aliis qui nuper me salutarunt, non possum (quod equidem doleo). Venit enim paulo ante noctem Pernæ famulus et sese summo mane discessurum ait. Quare vix mihi tantum spatii fuit, ut D. Robertellio et aliis amicis id indicarem et has inconditas ad vos rescriberem. Sed spero propediem me habiturum, quibus commode committere possim. Interea vale, charissime pater, ac eos, qui nuper ad me scripsere, et presertim D. Sultzerum plurimum saluta curque non scripserim indicato quaeso. Patavii
12 augusti 1555.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

35. Epistula Basili Amerbachii,

scripta Venetiis d. 22. m. augusti, Bonifatio tradita Basileae d. 4. m. octobris 1555.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fol. 61).

Excellentissimo iurisconsulto D. Bonifacio Amerbachio, parenti charissimo, Basilee.

S. Charissime pater. Ante paucos dies Petro, Pernæ famulo, ad te proficisciendi meas dedi, quas te recepisse iam non dubito. Cum autem praeter expectationem nactus sim qui ad vos eat, hasce, ne quid praeter solitum morem facerem, scripsi et ad te quamprimum remisi. Scripsoram autem in proximis Patavium a peste non omnino immune esse homines-

que suspitione potius quam re vera ipsa peste premi. Quae quidem suspitio nondum evanuit, quamvis paucissimi interea eo morbo perierint medicique omnes testentur non ex aëre corrupto, sed corrupto vivendi modo et dieta hoc, quidquid id est, procedere. Nihilominus tamen Venetias heri me contuli, ut non solum de peste, sed etiam pestis suspitione purgatus essem. Venetiae, ut nuper scripsi, omnino sunt immunes. Bononia, Ferraria eodem quoque modo, ut hodie a quodam noto, qui heri ex Bononia advenit, accepi, ne quid de aliis dicam, qui itidem hoc confirmant. Ut autem meum consilium videas, constitui, per dies 14 aut plures, prout videbitur, hic permanere, partim ut celeberrimam hanc urbem melius perlustrare possim, quod scio tibi non displicere, partim ut hic tanquam in tuto collocatus, quae alibi fiunt, perspiciam. Si enim intra mensem Bononia a pestis suspitione immunis erit, nihil nobis hoc anno timendum existimo. Si vero illic suspitionem quandam esse audiero et Patavium tunc immune sit, non tibi displicere existimo, si denuo Patavium redeam. Si vero nec Patavium nec Bononia immunis videatur, aliae autem Academiae, ut Ferrariensis, Pisana, Perusina tutae sint, nescio, quid mihi sit faciendum, cum tuam ea de re sententiam nondum intelligam. Sed spero me interea ex tuis omnia intellecturum. Aut si haec me fallat spes, amicorum consilio utar, qui si, ut alio proficiscar, putaverint, fortassis facerem, si de tuo animo melius constaret, si vero dissuaserint, recta ad vos sum profecturus. Pecuniae autem facilime ex Bononia, Ferraria vel alio transferri possunt, si transmisso mandato semper quid petam mercator intellexerit. Sunt enim semper hic parati tabellarii, qui hinc illic literas et pecunias transferunt. Sed ut ad propositum redeam, Venetias heri profectus sum cum Vuertheris. Conducemus hic cubiculum unum et alterum per dies 14, ut dixi, sive mensem, prout videbitur. De aliis rebus nuper per Pernae famulum copiosius. Quare hic finem facio. Bene vale charissime pater. Venetiis 22. augusti anno 1555. D. Caelium omnesque alias meo nomine saluta quaeso.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

36. Epistula Basillii Amerbachii,

scripta Venetiis d. 3. m. octobris, Bonifatio tradita Basileae d. 17. m. novembris 1555.

(Cod. Basiliens. G I 8. Fot. 62 et 63).

Amplissimo viro D. Bonifacio Amerbachio, iurisconsulto, parenti charissimo, Basilee.

S. Charissime pater. Ante aliquot septimanas Iordanus, Valgrisi genero, ad vos proficiscenti literas dedi, in quibus et de peste Patavina et profectione mea Bononiensi pluribus egi. Iam ut de omnibus rebus nostris certior esse possis, scias Patavium ab eo tempore nunquam a peste omnino liberum fuisse, paucos homines eo morbo illic interissee (scio enim sepius per aliquot dies neminem eo morbo laborasse, ita ut omnes meliora sperarint, tum rursus subito incruduisse, sic tamen ut nullo die ultra quatuo aut quinque homines obierint). Sed quamvis paucissimi interierint, interdictum omnibus est, ne quisquam Patavium egrediatur

furcaque contra facienti parata est. Spero propediem meliora. Nam morbum hunc non ex aëris impuritate, sed hominum contagione sumpsisse initium, Bastiani Landi medici doctissimi libellus ea de re editus apertissimis argumentis indicat, presertim cum nulla cura aut diligentia a provisoribus salutis Patavinae, quo morbus arceatur, sit omissa. Venetiis, Ferrariae, Bononiae omnia salva, de peste nusquam ne suspicio quidem. Scholam insuper Bononiensem admodum florere omnes praedicant. Rumor hic erat pontificem presidium militum eo locaturum; sed vana haec omnia esse ex fide dignis hominibus huc venientibus intelligo. Quapropter cum animum tuum intelligam et salva omnia comperiam, hodierna die cum Germanis aliquot scholasticis mihi hic et Patavii notis eo proficisci statui. Conduximus navim propriam et aqua (nam iter hoc terrestri commodius esse aiunt) ibimus Ferrariam primo, tum, si videbitur, itinere terrestri Bononię usque. Tu, charissime pater, si ad nos scribes, D. Socyno nos commenda quaeso. Expertus enim sum, quanti momenti tales commendationes sint. Viaticum ad hoc iter plus quam sufficiens est. Spero Bononiae institorem Rovelaschae, ne quid postea nobis desit, curaturum. Tuas a Suraui 8. septembribus hic recepi, nihil ee mihi continere visae sunt, quod in posterioribus, quas ad me dedisti, non contineatur, ad quas, cum bis terve responderim, etiam ad ultimas respondisse me puto. Qui tibi has tradunt, Valerius Tidlerus et Bartholomeus Vuagnerus medicinae doctores sunt, homines docti et elegantes mihiique (presertim Valerius) noti. Ii me, ut se tibi commendarem, rogarunt plurimum. Insuper quia de commendatione mentio incidit, Theodorus, Oporini nepos, tibi commendatissimus esse cupit, iuvenis latine greceque linguae non indoctus, praeterea medicinae est studiosissimus. Rogat is plurimum, ut, si stipendum Erasmianum medicum aliquando vacaverit, eius pro humanitate tua meminisse velis. Quod ego itidem amicissimi hominis nomine a te peto plurimum. Tannerus, cum Surauius tuas attulit, iam abierat (in mandatis enim habet, ut perlustrata Roma et Neapoli domum statim proficiscatur). Ego tamen literas Hervagii et Oporini Bononiam ei transmisi itemque id quod mandasti, indicavi. Novellae iam ante plurimos menses perfectae fuerunt, solum deest commodus nuntius, qui eas vobis afferat. Ego Tannerum intra paucos dies redditurum curaturumque, ut eas habeatis, spero. Has literas ex Patavio mihi a Gallis, qui quondam apud Grineum fuerunt, transmissas quaeso D. Castalioni ut tradantur. D. Sultzero et aliis, qui nuper ad me scripserunt, meo nomine plurimam salutem. Pudet me, quod nondum iis responderim. Sed cum hactenus neque nuntii fuerint, quibus commode dare possem. (omnes enim citius quam scriberem abierunt) neque iam mihi ad iter accincto tantum spacii sit, ut plura possim, spero eos excusationem animo faciliter accepturos. Salutabis et omnes domesticos. Aiunt Patavinum gymnasium Venetias transferendum hoc anno, quod an verum sit, certe non scio. D. Valerius, qui diutius hic mansurus est, omnia exploratoriа nuntiabat. Si Bononia (quo hodie, ut dixi, proficisci statui) non tuta mihi videatur, faciam id, de quo saepius scripsi, videlicet ad vos redibo vel in alium locum, qui minus suspectus videbitur, prout te velle intellexero. Bene vale charissime pater. Venetiis anno 1555 iii octobris.

Tuus obedientissimus filius Basilius Amerbachius.

INDEX

NOMINUM ET RERUM MEMORABILIA

- Accursius 15
 Albanus 2
 Alciatinus 33 39
 Aldinus 23
 Algoia 12
 Alzinus, Ludovicus 42
 Amerbach, Faustina 4 10 12 13 16 23 26
 28 29 31 36 37
 — Iuliana 10 12 23 26 29 31 36
 — gener v. Iselin
 Angli 11 18
 Antenoria regia = Patavium
 Apianus, Ingolstadiensis mathematicus 42
 Argentina, Argentoratum 5 25 27 28
 Argentoratensis 16 37
 Aristoteles 6 24 31
 Augusta 4 26 28
 Augustanus 8 16
 Augustinus, Antonius 8
 Austriaci 12
 Authenticae v. Novellae
 Azo 7
 Bacchus 5
 Baionnensis v. Bayonnensis
 Banizerolus v. Pancirolus
 Bartolus 2 4 7 10 15 16 18
 Basilea 1 7 11 17 21 23—25 31
 — moneta 20
 — stipendum Erasmianum 22 44
 Basilus
 Bayonnensis praesul 4
 Berlinus mons 2
 Bonamicus, Lazarus 6
 Bonamitus v. Mantua
 Bononia 3 20 24 25 28 30 33—35 37—44
 Borrhaus (Cellarius), Martinus 4 6 17 21
 Brixia 4
 Caelius v. Curio
 Caesarei, -iani 22 38
 Camera imperialis 33 38
 Cantiuncula, Hilarius 13 32
 Castellio, Castalio (Sebastianus) 17 21 44
 Cellarius v. Borrhaus
 Christophorus v. Friburgensis
 Cicero 6
 Clavenna 2
 Codex 5 7 24
 Coloniensis 36
 Coryander 19
 Croesus 20
 Curia 4
 Curio, Coelius Secundus 4 5 9—11 17
 21—24 26—30 34 36 37 39—43
 Decius 2 4
 Erasmus 23
 Etruria 32
 Fargianum (Farges) 25 27
 Ferraria 13 30 33 35 38 39 43 44
 Flandrus 23 29
 Forstenhauser, Christophorus 12 17
 Francicus v. Gallia
 Franciscus 2 4 21 23 31 39
 Franckfordienses nundinae 8 35
 Friburgensis canonicorum procurator
 Christophorus 17 19 21
 Gallia 18 20 23 25 28 34 35 37 38

- Gallia legatus regius v. Bayonnensis
 — moneta 16 20 26 32 34
 Gallus, Galli 1 27 29 30 44
 Gallus, Iacobus 41
 Geneva 1 22 30
 Genuensis 9
 Germania 14 16—18 21 31 34 35
 Germanus, -ni 3 5 6 9 12 18 38 44
 Geüder, Norimbergensis 9
 Glossa 7 9 10 15 16 18
 Grempius, Dionysius 2 3 5 9 10 16 19
 Grynaeus 29 44
 Gugelius, I. C. Norimbergensis 3
 Halesius, Anglus 11 16
 Hedio, Eusebius et Gaspar 33
 Helvetia, Helvetii 11 15 23 38
 Hervagius (Iohannes) 26 28 34 35 44
 Hierosolyma 19
 Histria 37
 Homerus 11
 Hugobaldus v. Mutius
 Iacobus 14
 Ingolstadium 42
 Inquisitio 39
 Institutiones 5
 Iohannes Iacobus 21
 Ioham, Heinricus 37
 Isaucus, Iacus 4
 Iselin, Ulricus 6 15 16 17
 Isingrinus Singrenius (Isengrienus Michael)
 8 11
 Italia 2 4 11 14—16 18 20 25 26 28 30
 31 33—35 37 38 40
 — libri 39
 — lingua 3
 — moneta 3 20
 Italus, -li 12 18 25 39
 Iulius Mediolanensis 4
 Lagus (Conradus) 12
 Lamberg, nobilis a 12
 Landus, Bastianus 44
 Lytae et prolytae 16
 Mandellus, Iacobus 39
 Mantua 13
 — Marcus Bonamitus 5
 Marstallerus, Gervasius 6 13 16—19 21 24
 29
 Mediolanum 13
 Michael 14 21
 Midas 20
 Molinaeus 16
 Mutius, Hugobaldus 21 26
 Neapolis 24 29 44
 Nearae v. Novellae
 Norimbergensis 3 9
 Novellae Iustiniani 7 10 14 15 18 21 23
 26 28 34 36 44
 Nyssel, Ioaichim 13
 Oberrütti, Hieronymus et Iohannes 39
 Oporinus (Iohannes) 6 11 23 29 34 35 44
 — Theodorus 44
 Osiander Oesyander, Daniel 3—5 9
 12—15 17 19 21 22 31
 Pancirolus Bancze-, (Guido) 5 26 39
 Pandectae 2 4 7
 — Florentinae 7 16
 Papa v. Pontifex
 Papia 33 35 38
 Patavium: Academiae reformatores 24
 — doctores matutini et vespertini 24
 — habitatio 2 3 9
 — lectiones 2 5 7 23 28 29
 — pestis 37 39—43
 — professores 24
 — provisores salutis 44
 — translatio academiae 44
 — vita studiosorum extraneorum 12
 Pedemontium 2 3 21 24 28 40
 Perna, Petrus 8 10 15—19 21 26 28—31
 33—37 39 40 42 43
 Perusia, -ium 17 30 38 43
 Pestis 2 36 37 40 41 43
 Pflegafetta, Piaga-, Plega-, Iohannes Bap-
 tista et Franciscus 18 20 23 26 29 30
 Pisa 35 38 43
 Platerus (Felix) 21

- Plato 11
 Plutarchus 11
 Pontifex 33 44
 — eius legatus 7
 Poschiavum 4
 Ravalascha, Ravel-, Rovel- 39 40 42 44
 Rheti 2
 Rinfelda (Rheinfelden) 8
 Ripa, -pensis 2 4
 Rischachius, Ludovicus 6 8
 Robortellius Robertellus, Franciscus 6 21
 24 26 31 34 40 42
 Roma 19 24 29 40 42 44
 Ronchegallus 33
 Rovelasca v. Ravalascha
 Rustius 16—19 21 26 31
 Sabaudia 3 21 28 29 31
 Saxones 3 12, -nia 24
 Schönaichius, Schen-, Schon-, Christo-
 phorus a 19 21 23 25 31 34 40 41
 Seebachius 17 19 21
 Senae 21 32 38
 Simon, librarius Patavinus 34 35 37
 Singrenius v. Isingrinus
 Socinus, Laelius 1 2 6 8 10 35
 — Marianus 34 39 42 44
 Solon 11
 Sulzerus, (Simon) 6 17 21 26 42 44
 Suravius 44
 Tabellarii 23 32 34 43
 Tannerus, Georgius 7 8 10 11 13 15 18
 21 23 26 34 36 40 44
 Taurellus, Laelius 7
 Taurinum 22
 Terentius 14
 Tidlerus, Valerius Dr. med. 44
 Tigurum v. Turegum
 Tirolis 13
 Tornielli 39
 Tridentum 13
 Tscherembel, baro de 12
 Turegum 1 4 41
 Ulysses 11
 Vagnerus, Bartholomeus Dr. med. 44
 Valgrisius 36
 — eius gener Iordanus 36 43
 Varna, Nicolaus de 40 41
 Varnbülerus, (Nicolaus) 8 16 18
 Venetiae 4 5 7 13 15—17 19 22 33 34 37
 40—44
 — bibliotheca Marciana 7 34
 — Bucentaurus 19
 — gundulae 19
 — monasterium s. Nicolai 19
 — moneta 14 16 20 26 32 34
 — pestis 41 43 44
 — senatus 19
 — templum s. Marci 19
 Ventichumus 34 35 39
 Vergerius, (Petrus Paulus) 4
 Verona 4 42
 Vertheri, barones 23 26 29 31 32 34 36 43
 Vicentia 8 29 30
 Vicentinus medicus 16, - mercator 30
 Viennensis, (Austriae) 7
 Vittenberga 24 29
 Volphangus (scil. Vissenburgius?) 6
 Volphius 26 28
 Zanchus, Hieronymus 27 29
 Zasius, (Ulricus) 39

HUIUS OPUSCULI COMPONENDI PARTICIPES FUERUNT

CAROLUS ROTH, philos. doctor } ambo bibliothecarii qui epistulas ex codice
PHILIPPUS SCHMIDT, V. D. M. } manuscripto in nostras litteras transtulerunt.

RUDOLFUS THOMMEN, philos. doctor, historiae professor, qui dilectum epistularum
fecit et libellum excudendum curavit.

IOANNES STROUX, philos. doctor, philologiae professor, qui latine praefatus est.

PETRUS VONDERMÜHLL, philos. doctor, philologiae professor } qui de nonnullis rebus interro-
ERNESTUS WALSER, philos. doctor, philologiae professor } gati consilio suo subvenerunt.

FRIDERICUS REINHARDT, qui prelo praestitit.

ADOLPHUS KLAY, qui folia ligavit et tegmine ornavit.

BASILEAE mense Maio MCMXXII.

